

فرمول لیست

۳

دین و زندگی انسانی

پایه دوازدهم

مؤلفان و مدرّسان

مرتضی محسنی کبیر
محمد رضایی بقاء

«الیس الله بكاف عبده» (زمر، ۳۶)
آیا خداوند برای بنده‌اش کافی نیست؟

کتابی که پیش رو دارید، حاصل تلاش برای ارائه مناسب و کاربردی از کتاب دین و زندگی پایه دوازدهم برای آمادگی امتحان نهایی است.

در این کتاب سعی شده است مطالب ضروری مطابق با جدیدترین تغییرات امتحانات نهایی به نحوی طبقه‌بندی شود که بتواند پاسخگوی نیازهای دانش‌آموزان در راستای موفقیت آنان باشد. امیدواریم همه عزیزان دانش‌آموز از این نوشته بهره کافی را ببرند.

این کتاب شامل بخش‌های زیر است:

مشاوره: بیان تعداد آیات، احادیث، اشعار و بارم هر درس در امتحانات نوبت اول و دوم.

سبک مطالعه: اولویت‌بندی در فراگیری مطالب درس و بیان روش مطالعه به صورت صمیمی و محاوره.

ایستگاه آیه و حدیث و شعر: ترجمه روان آیه و حدیث و پیام‌های مختلف آیات و احادیث و اشعار در قالب سؤال و جواب و مشخص کردن کلیدواژه‌های آن‌ها.

تلنگر: حواست باشه! بیان نکات مشابه و گمراه‌کننده درس‌ها و دام‌های آموزشی.

نکته راهبردی: نکات کلی و میان‌بر برای درک بهتر مفاهیم مهم درس.

مرور سریع: طبقه‌بندی برخی از مفاهیم حجیم درس برای سهولت در یادگیری.

متن کتاب درسی: تمام متن کتاب درسی ذکر شده است و برای شرح بهتر درس، اصطلاحات و توضیحات اضافه در پرانتزها آمده است. در ضمن تمام سؤالات (۱) در ابتدا و یا در میان درس، (۲) تدبر و تفکر در آیات، (۳) خودارزیابی، (۴) فعالیت کلاسی، (۵) بررسی‌ها، (۶) اندیشه و تحقیق براساس کتاب «راهنمای معلم» پاسخ داده شده است.

تعریف اصطلاحات و مفاهیم کلیدی: آشنایی با تعریف اصطلاحات مهم درس.

درس در یک نگاه: ارائه خلاصه هر درس، جهت نگاهی کلی به درس و مطالعه سریع و مرور آن قبل از امتحان.

ایستگاه سؤال: انواع سؤالات مورد طرح در امتحان نهایی پس از پایان بخش‌ها و تیتراهای فرعی درس به صورت سؤال‌های میان درس.

پاورقی‌ها: بعضی از مطالب که نیاز به توضیح بیشتر دارد و در فهم مطالب موثر است، همچنین عبارات عربی برخی از آیات که در کتاب درسی فقط فارسی آن‌ها آمده است.

سؤالات تشریحی: شامل تعداد زیادی سؤال متنوع منطبق بر امتحان نهایی در انواع مختلف آیات و احادیث، صحیح و غلط، جای خالی، پاسخ کوتاه، چندگزینه‌ای، کشف ارتباط، احکام (در درس ۹)، تعریف مفاهیم و اصطلاحات و پاسخ بلند (تشریحی) و درک مطلب برای آمادگی در امتحانات میان ترم و امتحان نهایی.

سؤالات ستاره‌دار: از هر درسی سؤالات مهم و ضروری انتخاب شده و با علامت ☆ نشان‌گذاری شده است و کسانی که فرصت کمتری دارند، باید این سؤالات را حتماً ببینند و حل نمایند.

پاسخ نامه تشریحی: پاسخ هایی کافی متناسب با راهنمای تصحیح امتحان نهایی و بررسی دلیل نادرستی گزاره های غلط.

امتحان نهایی: ارائه چند دوره سؤالات امتحان نهایی سال های اخیر با پاسخ تشریحی.

هایلایت کتاب درسی (جزوه رایگان همراه کتاب): همه قسمت هایی که در سال های اخیر به هر شکل و شمایلی از

آن ها سؤال طرح شده، در کتاب درسی هایلایت کرده ایم و آدرس سؤالات را در قسمت پاورقی مشخص کرده ایم تا شب

امتحان برای مرور و یادآوری از آن استفاده کنید. به قسمت های هایلایت نشده هم توجهی ویژه نمایید.

تشکر ویژه

در پایان شایسته است از همه عزیزانی که ما را در به ثمر رساندن این کتاب یاری نموده اند، آقایان مرتضی یعقوبی، نقی شفایی، منوچهر ستینه، مهدی زمانی نژاد، سید هادی هاشمی، سید کمال الدین سیفی، محمدرضا فرهنگیان، مجید فرهنگیان، سید کمال بااوسی، جعفر رنجبرزاده، علی مراد زنگنه، امین اسدیان پور، فردین سماقی، سعدی رضایی، هادی ناصری، حسین باغانی، محمدفخرالدین مرشدی تنکابنی، حمید حسین پور، ابوالفضل احدزاده، محمد هادی گوهری، محمد علی عبادتی، محمد بختیاری، حسین مقدسی، حسین رضاییان، محسن بیاتی، آرمان جیلاردی، علی شلفی، عسکر امیرکلایی اندی، محمد حسین کریمی، بهرام پوروطن، سید هادی موسوی، حسن خانی (فیاض)، بیژن دیبا، سید عطا میرمحمدی، وحید دولتی، جواد علی عباس زاده، محمدرضا ثابتی، حسین نقوی، محمدرضا رعیتی، محمدرضا رخشانی مقدم، سید احسان هندی و خانم ها وحیده کاغذی، محبوبه ابتسام، فاطمه سادات خلیل پورسیدی، فاطمه واثقی، سید فاطمه موسوی، حمیده صادقی و زهرا جعفری یزنی تشکر نماییم که اگر تشویق ها و همراهی ها آنان نبود، کار به سرانجام نمی رسید.

بازمندی درس دین و زندگی ۳

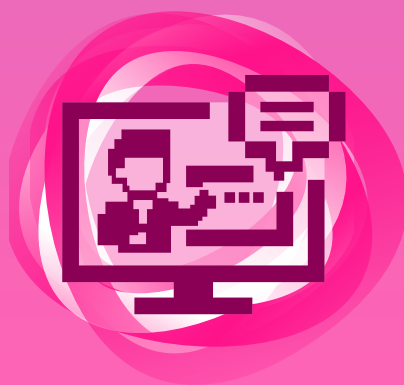
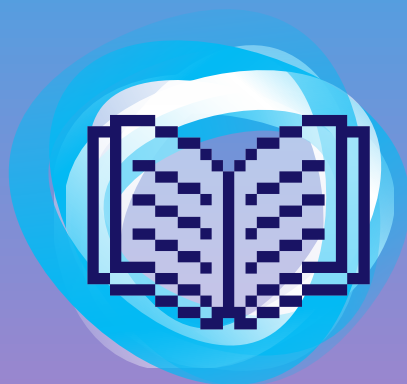
شماره درس	پایانی نوبت اول	پایانی نوبت دوم / شهریور و دی ماه
دروس اول و دوم	۵	۲/۵
دروس سوم و چهارم	۴	۳
دروس پنجم و ششم	۵	۳
درس هفتم	۲	۱/۵
دروس هشتم و نهم	—	۴
دروس دهم و یازدهم	—	۳
دروس دوازدهم و سیزدهم	—	۳
قرائت	۴	—
جمع	۲۰	۲۰

مرتضی محسنی کبیر - محمدرضایی بقاء

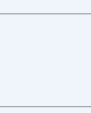
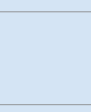
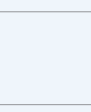
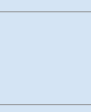
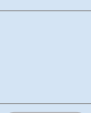

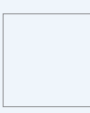
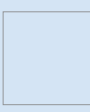
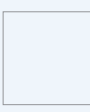
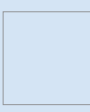
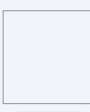
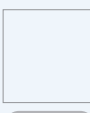
جایزیه

www.gajlive.ir

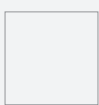

شماره درس	ویدیو آموزش درس
	 ۴۵ دقیقه
	 ۴۰ دقیقه
	 ۳۰ دقیقه
	 ۳۰ دقیقه
	 ۳۰ دقیقه
	 ۳۰ دقیقه

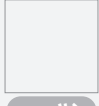
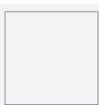
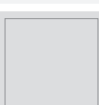
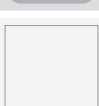
شماره درس	ویدیو آموزش درس
	 ۷۰ دقیقه
	 ۷۰ دقیقه
	 ۴۰ دقیقه
	 ۶۰ دقیقه
	 ۵۰ دقیقه
	 ۵۰ دقیقه
	 ۳۵ دقیقه

لینک ویدیوهای آفلاین کلاس جمع‌بندی دین و زندگی ۱۲ (زودپز)

 ۱۰۰ دقیقه	■ درس ۸ (دقیقه ۱ تا ۵۱) ■ درس ۹ (دقیقه ۵۱ تا پایان)	 ۱۰۰ دقیقه	■ درس ۱ (دقیقه ۱ تا ۵۱) ■ درس ۲ (دقیقه ۵۱ تا پایان)
 ۱۰۰ دقیقه	■ درس ۱۰ و ۱۱ (دقیقه ۱ تا ۴۵) ■ درس ۱۲ و ۱۳ (دقیقه ۴۶ تا پایان)	 ۱۰۰ دقیقه	■ درس ۳ (دقیقه ۱ تا ۶۰) ■ درس ۴ (دقیقه ۶۰ تا پایان)
 ۹۰ دقیقه	■ مباحث ویژه رشته انسانی	 ۱۰۰ دقیقه	■ درس ۵ (دقیقه ۱ تا ۶۲) ■ درس ۶ (دقیقه ۶۲ تا پایان)

لینک ویدیوهای حل امتحان

 ۲۵ دقیقه	■ آزمون خرداد ۱۴۰۳	 ۲۵ دقیقه	■ آزمون نوبت اول (۱)
 ۲۰ دقیقه	■ آزمون مرداد ۱۴۰۳	 ۲۰ دقیقه	■ آزمون نوبت اول (۲)
 ۳۵ دقیقه	■ آزمون دی ۱۴۰۳	 ۳۰ دقیقه	■ آزمون شهریور ۱۴۰۱
 ۲۵ دقیقه	■ آزمون خرداد ۱۴۰۴	 ۳۰ دقیقه	■ آزمون دی ۱۴۰۱
 ۲۵ دقیقه	■ آزمون مرداد ۱۴۰۴	 ۳۵ دقیقه	■ آزمون خرداد ۱۴۰۲
 ۲۰ دقیقه	■ آزمون دی ۱۴۰۴	 ۲۵ دقیقه	■ آزمون شهریور ۱۴۰۲
 ۲۵ دقیقه	■ آزمون تیر ۱۴۰۵	 ۲۵ دقیقه	■ آزمون دی ۱۴۰۲

پاسخ	سوالات	درسنامه	عناوین درس‌ها	
۲۸۱۴	۲۳	۱۰	هستی‌بخش	۱
۲۸۶	۴۴	۳۲	یگانه بی‌همتا	۲
۲۹۰	۶۵	۵۴	توحید و سبک زندگی	۳
۲۹۳	۸۶	۷۴	فقط برای تو	۴
۲۹۶	۱۰۷	۹۶	قدرت پرواز	۵
۳۰۰	۱۳۵	۱۱۸	سنت‌های خداوند در زندگی	۶
۳۰۴	۱۵۹	۱۴۸	در گرو کار خویش	۷
۳۰۶	۱۷۷	۱۶۶	بازگشت	۸
۳۱۰	۲۰۰	۱۸۸	زندگی در دنیای امروز و عمل به احکام الهی	۹
۳۱۶	۲۲۷	۲۱۶	پایه‌های استوار	۱۰
۳۱۹	۲۴۵	۲۳۶	عصر شکوفایی	۱۱
۳۲۲	۲۶۰	۲۵۲	نگاهی به تمدن جدید	۱۲
۳۲۵	۲۷۷	۲۶۸	مسئولیت بزرگ ما	۱۳
آزمون‌های نهایی				
۳۳۹	۳۳۰		امتحان نهایی (خرداد و مرداد ۱۴۰۳ / خرداد، مرداد و دی ۱۴۰۴ / تیر ۱۴۰۵)	۱۴

۲۵ ساعت آموزش
ویدئویی

کتاب
الکترونیکی

فرمول ۲۰ هیبرید یک کتاب نیست
یک دوره آموزشی کامل است

به دنیای هیبرید گاج
کد اختصاصی ورود

www.gajlive.ir

درس

در یک نگاه

خداشناسی	❶ شناخت اولیه نسبت به خدا: براساس فطرت خویش، خدا را می‌یابیم، حضورش را درک می‌کنیم که آفریننده‌ای حکیم، جهان را هدایت و پشتیبانی می‌کند و مدد می‌رساند. ❷ معرفت عمیق‌تر: درک وجود، صفات و افعال خدا، که نتیجه تفکر دربارهٔ نیازمندی جهان در پیدایش خود به آفریننده است.
	❶ مقدمهٔ ۱: ما و این جهان پدیده‌هایی هستیم که وجودمان از خودمان نبوده و نیست. ❷ مقدمهٔ ۲: هر پدیده، نیازمند به پدیدآورنده‌ای است که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد. شعر: ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی‌بخش خشک ابری که بُود ز آب تهی / ناید از وی صفت آب‌دهی یک موجود در صورتی نیازمند به دیگری نیست که خودش ذاتاً موجود باشد. ❸ نتیجه: ما و همهٔ پدیده‌های جهان در پدید آمدن و هست شدن به آفریننده‌ای نیازمند هستیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمهٔ هستی (خدا) باشد.
هر پدیده‌ای به آفریننده نیاز دارد، نه هر موجودی	در غیر این صورت، اگر بگوییم خدا هم به آفریننده نیاز دارد، نتیجه‌اش این است: هیچ چیزی وجود پیدا نکند. چون سلسله تا بی‌نهایت پیش خواهد رفت.(تسلسل علّت‌ها از نظر عقلی محال است.)
نیازمندی جهان به خدا در پیدایش	❶ مانند رابطهٔ ساختمان با معمار و بنا (یا ساعت با ساعت‌ساز) نیست؛ زیرا بنا نه اجزای ساختمان را پدید آورده است، و نه خواص آن اجزا را. کار بنا فقط جابه‌جا کردن مواد و چینش آن‌ها است. اما خداوند، خالق اجزا و خواص ساختمان و حتی خالق خود بنّاست. ❷ رابطهٔ خدا با جهان تا حدّی شبیه رابطهٔ مولد برق با جریان برق است؛ زیرا موجودات، پس از پیدایش نیز هم‌چنان مانند لحظهٔ نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند. از این رو دائماً به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند. ❸ شعر: ما چو نایبم و نوا در ما ز توست / ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست ما که باشیم ای تو ما را جان جان / تا که ما باشیم با تو در میان ما عدم‌هاییم و هستی‌های ما / تو وجود مطلق، فانی نما ما همه شیران ولی شیر غلّم / حمله‌مان از باد باشد دم به دم
آیات مرتبط با نیازمندی جهان به خدا	❶ آیه: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْخَمِيدُ﴾: نیاز انسان به خدا شامل پیدایش و بقا می‌شود. ❷ آیه: ﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾: علت درخواست پیوستهٔ موجودات از خدا، نیاز آن‌ها به اوست که موجب می‌شود خدا هر لحظه دست‌اندرکار امری باشد.
آگاهی، سرچشمهٔ بندگی	❶ دو دسته انسان‌ها: ❶ انسان‌های ناآگاه: به نیاز دائمی خود به خدا بی‌توجه‌اند. ❷ انسان‌های آگاه: دائماً سایهٔ لطف و رحمت خدا را احساس می‌کنند و خود را نیازمند عنایات پیوستهٔ او می‌دانند. ❷ افزایش معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا — درک بیش‌تر فقر و نیاز — افزایش بندگی ❸ دعای پیامبر (ص): «اللَّهُمَّ لِاتِّكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرَفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا»: پیامبر از خدا می‌خواهد که برای یک لحظه هم لطف و رحمت خاصش را از او نگیرد و او را به حال خود واگذارد نکند.
خداوند، نور هستی	❶ معنا: تمام موجودات، وجود و هستی خود را از خدا می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار می‌شوند. ❷ آیه: ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾: وجود موجودات به وجود خدا وابسته است. ❸ حدیث: «مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَبَعْدَهُ وَ مَعَهُ»: پیدایش و نابودی و بقای موجودات وابسته به خداست و آنان که به دقت و اندیشه در جهان هستی می‌نگرند، در هر چیزی خدا را مشاهده می‌کنند. ❹ بیت: دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید ❺ شعر: به صحرا بنگرم، صحرا تو بینم / به دریا بنگرم دریا تو بینم / به هر جا بنگرم کوه و در و دشت / نشان از قامت رعنا تو بینم ❻ پیام: هر موجودی در حدّ خودش آیه‌ای از آیات الهی و تجلّی‌بخش خدا و نشانگر حکمت، قدرت و رحمت و سایر صفات الهی است. ❼ معرفت عمیق و والا: ❶ تعریف: توانایی دیدن خدا با هر چیزی، مشکل به نظر می‌آید؛ اما هدفی قابل دسترس است. ❷ به خصوص برای جوانان و نوجوانان که پاکی و صفای قلب دارند. ❸ اگر قدم پیش گذاریم و با عزم و تصمیم قوی حرکت کنیم، خداوند کمک خواهد کرد و لذت این معرفت را به ما خواهد چشاند.
ناتوانی‌درشناخت ذات و چپستی خداوند	❶ موضوعات محدود: در ذهن می‌گنجند. — چپستی آن‌ها را می‌شناسیم. ❷ موضوعات نامحدود: ذهن ما گنجایش فهم چپستی آن‌ها را ندارد. به ذات آن‌ها نمی‌توانیم پی ببریم.
شناخت خدا	❶ شناخت ذات، چپستی، ماهیت، چگونگی و حقیقت خدا — برای انسان ناممکن است: حدیث «لَا تَفْكَرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ» ❷ شناخت صفات و وجود او — ممکن است: حدیث «تَفْكَرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ» لازمةٔ شناخت هر چیزی، احاطه و دسترسی به آن است.
چگونه می‌توان خدا را دید؟	❶ رؤیت خداوند با چشم مادی غیرممکن است.(محال) ❷ چشم توانایی دیدن همهٔ اشیاء مادی را هم ندارد؛ چه برسد به موجودی غیرمادی. ❸ آیه: «لَا تَدْرِكُهُ الْبَصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْبَصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ» ❹ شعر: به بینندگان آفریننده را / نبینی، مرعجان دو بیننده را ❺ نوعی از دیدن خدا که امکان‌پذیر است: ملاقات قلبی با خداوند ❻ شعر: دوست نزدیک‌تر از من به من است / وین عجب‌تر که من از وی دورم

درس

هستی بخش

صفحه
۶ تا ۱۴
کتاب درسی

۰ تفکر و اندیشه

۱ مقدمه

۲ نیازمندی جهان به خدا در پیدایش

۳ نیازمندی جهان به خدا در بقا

۴ آگاهی، سرچشمه بندگی

۵ نور هستی

۶ ناتوانی انسان در شناخت ذات و ...

دوست من! اول باید
منظور از نیازمندی
موجودات به خدا در
پیدایش و بقا رو همراه
با مثال‌های مرتبط با
اون یاد بگیری. بعد
به سراغ آیاتش بری.
آیه‌ها، حدیث و شعرای
مربوط به نور بودن
خداوند در هستی رو
کنار هم و در ارتباط با
همدیگه فرابگیر. فایده
و ثمره درک نیازمندی
به خدای بی‌نیاز یعنی
افزایش بندگی که
آگاهی، سرچشمه
اونه رو همراه با دعای
پیامبر که اهمیت
زیادی داره، خوب
بخون. در نهایت،
حیطه شناخت انسان
رو نسبت به هستی و
چیستی خدا به طور
مشخص بیاموز.

۳ آیه، ۴ حدیث و ۴ شعر در این درس، موجود است. بارم این درس در امتحان نوبت اول حدود ۲/۵ نمره و در امتحان نوبت دوم حدود ۱/۵ نمره است.

تفکر و اندیشه^۱

- اندیشه مانند بذری است که ۱ در ذهن جوانه می‌زند، ۲ در دل و قلب ریشه می‌دواند و ۳ برگ و بار آن به صورت اعمال، ظاهر می‌گردد.
- اندیشه، ۱ بهار جوانی را پرطراوت و زیبا می‌سازد، ۲ استعدادها را شکوفا می‌کند و ۳ امید به آینده‌ای زیباتر را نوید می‌بخشد. علاوه بر آن می‌تواند برترین عبادت‌ها (= تفکر و اندیشه) باشد.

ایستگاه حدیث - میزان الحکمة

متن حدیث	پیامبر اکرم (ص): أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَ فِي قُدْرَتِهِ.
ترجمه حدیث	برترین عبادت، اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت اوست.
پیام اصلی	اندیشه می‌تواند برترین عبادت‌ها باشد.

۱. تفکر و اندیشه مربوط به متن قبل از شروع درس اول است.

این حدیث بیانگر توحید عملی درس ۳ و افزایش معرفت و شناخت نسبت به خداوند از راه‌های تقویت اخلاص درس ۴ و معیار علم‌آموزی و عقلگرایی است. درس ۱۰

نکته ترکیبی

۱. از دیدگاه رسول خدا (ص)، برترین عبادت‌ها چیست؟
۲. اگر اندیشیدن، مداوم و درباره خدا و صفات او باشد، کدام تعبیر پیامبر (ص) در مورد آن صحیح است؟

۱ اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت او

۲ برترین عبادت‌ها

• این بخش از کتاب (بخش تفکر و اندیشه شامل درس‌های ۱ تا ۶) به همین عبادت پرداخته است: اندیشه درباره خدا

۱. آیات و احادیث: پیام حدیث شریف پیامبر اکرم (ص): «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَ فِي قُدْرَتِهِ» را بنویسید.
۲. پاسخ کوتاه: آ) مایه طراوت و زیبایی بهار جوانی و شکوفایی استعدادهای انسان چیست؟
ب) ظهور اندیشه به چه صورتی است؟
۳. چند گزینه‌ای: پیامبر اکرم (ص) کدام مورد را برترین عبادت معرفی نموده‌اند؟
۱) فکر کردن درباره ذات و صفات خداوند
۲) اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت او
۴. پاسخ تشریحی: آ) سه مورد از آثار و ثمرات تفکر و اندیشه را نام ببرید.
ب) اهمیت و جایگاه اندیشه را توضیح دهید.

۱ اندیشه درباره خدا و قدرت او، برترین عبادت‌هاست.

۲ آ. اندیشه ب. اعمال

۳ گزینه ۲

۴ آ. اندیشه، ۱) بهار جوانی را بر طراوت و زیبا می‌سازد، ۲) استعدادها را شکوفا می‌کند و ۳) امید به آینده‌ای زیباتر را نوید می‌بخشد.
ب. اندیشه مانند بذری است که در ذهن جوانه می‌زند و در دل و قلب ریشه می‌دواند و برگ و بار آن به صورت اعمال ظاهر می‌گردد.

مقدمه

- آیا تاکنون برایتان پیش آمده است که در فضایی آرام نشسته و به دور از هیجان و هیاهوی زندگی درباره این جهان پر جنب و جوش (پرغوغا) تفکر کرده باشید؟
- تفکر درباره جهان دوردست؛ یعنی آسمان بی‌کران با کهکشان‌ها، منظومه‌ها، خورشید و سیارگان؛ و تفکر درباره همین جهان نزدیک، یعنی زمین با جنگل‌ها، دریاها، بیابان‌ها، جانوران، گیاهان و گل‌های زیبایش.
- آیا هرگز درباره آغاز و پایان این هستی پهن‌آور فکر کرده‌اید؟ به راستی این میلیاردها میلیاردها کهکشان و ستاره و سیاره، با میلیاردها موجودات متنوع از کجا آمده‌اند؟

موجودات جهان، هستی خود را وامدار فقیر، نیازمند، وابسته به چه کسی هستند؟!

ل همه موجودات، از جمله انسان پدیده‌هایی هستند که وجود و هستی‌شان از خودشان نیست و در وجود و هستی، نیازمند به خدا هستند.

لازمه این که بدانیم آیا موجودات، هستی خود را وامدار کسی هستند یا خیر، تفکر در مورد آغاز و پایان هستی، یا به تعبیری، تفکر درباره مبدأ و معاد است که نیازمند تفکر در جهان نزدیک و دوردست می‌باشد.

تلنگر
خواست
باشه

۲ نیازمندی جهان به خدا در پیدایش

شناخت اولیه و ابتدایی

- هر کدام از ما، بر اساس **فطرت** خویش، خدا را **می یابیم** و حضورش را **درک** می کنیم. به روشنی می دانیم در جهانی زندگی می کنیم که آفریننده ای **حکیم** (هدفمند) آن را **هدایت** و **پشتیبانی** می کند و به موجودات **مدد** می رساند.

معرفت عمیق تر

- با وجود این شناخت اولیه (ابتدایی و فطری)، قرآن کریم ما را به **معرفت عمیق تر** درباره خداوند فرامی خواند و راه های گوناگونی را برای **درک وجود او** و نیز شناخت **صفات و افعال** او به ما نشان می دهد. یکی از این راه ها **تفکر** درباره نیازمند بودن جهان، در **پیدایش** خود، به آفریننده است. بیان این راه به شرح زیر است:

■ مقدمه اول

- اگر به خود نظر کنیم، خود را **پدیده ای می یابیم** که **وجود و هستی** مان از خودمان نیست. در اشیای پیرامون نیز که بیندیشیم، آن ها را همین گونه می بینیم؛ حیوانات، گیاهان، جمادات، زمین، ستاره ها و کهکشان ها، همه را، پدیده هایی می یابیم که **وجودشان از خودشان نبوده و نیست**. چند عبارت مترادف با هم رو ببین!

پدیده ها = مخلوقات = وجودشان از خودشان نیست = فقیر = نیازمند = وابسته = وامدار = مدیون = معلول

تلنگر
حواست
باشه

■ مقدمه دوم

- پدیده ها، که وجودشان از خودشان **نیست**، برای موجود شدن نیازمند به **پدیدآورنده ای** هستند که ❶ خودش پدیده نباشد، بلکه ❷ وجودش از **خودش** باشد؛ همان طور که چیزهایی که شیرین نیستند، برای شیرین شدن نیازمند به چیزی هستند که **خودش** شیرین باشد. عبدالرحمان جامی این معنا را در دو بیت چنین بیان می کند:

ایستگاه شعر - جامی

ذاتِ نایافته از هستی، بخش ۱
چون تواند که بُود هستی بخش
خشک ابری که بُود ز آب تهی
ناید از وی صفت آب دهی

پدیده ها نیازمند پدیدآورنده هستند و نمی توانند هستی بخش باشند.

پیام اصلی

۱. کدامین مقدمه استدلال نیازمندی جهان به خدا در پیدایش، در این بیت ذکر شده است؟
۲. مفهوم اصلی این ابیات را بنویسید.

❶ مقدمه دوم

- ۲ پدیده ها که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده ای هستند که خودش پدیده نباشد؛ بلکه وجودش از خودش باشد.

آری در آفرینش نیز، یک موجود فقط در صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری **نیست** (بی نیاز و غنی است)، که خودش **ذاتاً موجود باشد** (واجب الوجود بالذات). در این صورت، چنین چیزی دیگر پدیده **نیست** و نیاز به پدیدآورنده **نخواهد داشت**؛ همواره بوده است و همواره خواهد بود. با توجه به دو مقدمه گفته شده می توانیم نتیجه بگیریم که ما و همه پدیده های جهان، در پدید آمدن و هست شدن خود به آفریننده ای (خالق)، نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد. این وجود برتر و متعالی «خدا» نامیده می شود.

۱. در بیت اول، «بخش» در مصراع اول به معنای سهم و بهره است و در مصراع دوم به معنای عطا کردن.

تفکر در متن - ص ۸ کتاب درسی

توضیحات قبل را به صورت یک استدلال، به طور خلاصه بنویسید.

مقدمه اول: ما و این جهان، پدیده هستیم، یعنی وجودمان از خودمان نیست و هستی ما به پدیدآورنده‌ای از خودمان سرچشمه نمی‌گیرد.
مقدمه دوم: موجوداتی که وجودشان از خودشان نیست (پدیده‌ها)، در موجود شدن خود، نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد.
نتیجه: ما و همه پدیده‌های جهان در پدید آمدن و هست شدن خود، نیازمند آفریننده‌ای هستیم که او خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد.

نکته
راهبردی
و مهم

در تشخیص عبارات مربوط به مقدمه اول و دوم، اگر لفظی در جمله بیاید که به خدا اشاره کند، بیانگر مقدمه دوم است؛ مانند: پدیدآورنده، دیگری، هستی‌بخش، وجودش از خودش باشد، پدیده نیست، همواره هست، مستقل و قائم به خود است، هستی از او جدا نمی‌شود، وجودش عین ذاتش است، هستی او ذاتی است.

برخی می‌پرسند: چرا موجودات این جهان باید به آفریننده نیاز داشته باشند اما خود آفریننده به خالق نیاز نداشته باشد؟!

ل در پاسخ می‌گوییم: اگر با دقت بیش‌تر استدلال بیان‌شده (درباره نیازمندی مخلوقات به خدا در پیدایش) را مرور کنیم، متوجه می‌شویم که جایی برای طرح این سؤال باقی نمی‌ماند. آن استدلال (در مقدمه دوم) نمی‌گوید که «هر موجودی» به آفریننده نیاز دارد. بلی، اگر کسی این را بگوید باید نتیجه بگیرد که ❶ خدا هم به آفریننده نیازمند است ❷ نتیجه چنین حرفی این است که هیچ چیزی وجود پیدا نکند، زیرا هر موجودی را که ما فرض کنیم، باید قبل از آن موجودی باشد تا آن را پدید آورد و این سلسله تا بی‌نهایت پیش خواهد رفت و هیچ‌گاه، هیچ موجودی پدید نخواهد آمد. (تسلسل نامتناهی علت‌ها محال است.)

تلنگر
حواست
باشه

هر موجودی به آفریننده نیاز دارد. ← نادرست

هر پدیده‌ای به پدیدآورنده نیاز دارد. ← درست

در ساختار ساعت، ممکن است ده‌ها چرخ دنده وجود داشته باشد که هر یک باعث حرکت دیگری می‌شود. چرخ دنده اول، چرخ دنده دوم را می‌چرخاند و چرخ دنده دوم چرخ دنده سوم را و ... اگر به حرکت این چرخ دنده‌ها دقت کنید متوجه خواهید شد که موتور درون ساعت علت اصلی حرکت این چرخ دنده‌هاست (علّة‌العلل) که آن موتور برای حرکت خودش، نیاز به هیچ چرخ دنده‌ای ندارد. حال فرض کنید تعداد این چرخ دنده‌ها بی‌نهایت است و همگی در حال چرخیدن هستند. آیا امکان دارد که زنجیره این چرخ دنده‌ها به هیچ موتوری که حرکت دهند چرخ دنده‌ها باشد، نرسد؟

• چنین چیزی غیرممکن است؛ یعنی امکان ندارد که بی‌نهایت چرخ دنده در حال چرخیدن باشند ولی هیچ محرک (موتور) مستقل و بی‌نیازی سبب ایجاد حرکت در آن‌ها نباشد.

این همان مفهوم «تسلسل علت‌ها» است، یعنی این‌که سلسله علت و معلول‌ها تا بی‌نهایت ادامه یابد و به علتی نخستین ختم نشود، و این مطلب از نظر عقلی محال است.

• با توجه به این نکته، عقل انسان نمی‌گوید که هر موجودی به آفریننده نیاز دارد، همان‌طور که نمی‌گوید تمام چیزهای شیرین، حتی شکر و قند، نیازمند به یک شیرین‌کننده هستند، بلکه ذهن ما اگر موجودی را ببیند که قبلاً نبوده و بعد پدید آمده (پدیده)، در این جا می‌گوید «پدیده» نمی‌تواند خود به خود پدید آید و حتماً آفریننده‌ای آن را پدید آورده است.

همان‌طور که ذهن ما نمی‌پذیرد که یک پدیده بدون پدیدآورنده باشد همان‌طور هم، برعکس، نمی‌پذیرد وجودی که ذاتاً موجود است (غنی) نیازی به پدیدآورنده داشته باشد.

۱. **صحیح / غلط:** آ) این مثال که چیزهایی که شیرین نیستند، برای شیرین شدن نیازمند به چیزی هستند که خودش شیرین باشد، بیانگر مقدمه اول نیازمندی جهان به خدا در پیدایش است.

ب) هر موجودی به آفریننده نیاز دارد.

شهریور ۱۴۰۰

۲. **پاسخ کوتاه:** آ) پدیده‌هایی که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به چه چیزی هستند؟

خرداد ۱۴۰۴

ب) در آفرینش، یک موجود در چه صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست؟

۳. **کشف ارتباط:** کدام یک از موارد سمت راست به موارد سمت چپ مربوط است؟

آ. آفریننده‌ای حکیم جهان را پشتیبانی می‌کند و به موجودات مدد می‌رساند.	۱. معرفت عمیق‌تر
ب. شناخت صفات و افعال خدا از راه تفکر درباره‌ی نیازمندی جهان به آفریننده ممکن است.	۲. نیاز در بقا
	۳. شناخت اولیه

خرداد ۹۸

۴. **پاسخ تشریحی:** نیازمندی جهان به خدا در پیدایش را با دو مقدمه و یک نتیجه، استدلال نمایید.

۱. آ. غلط (این مثال مربوط به مقدمه دوم نیازمندی جهان به خدا در پیدایش است.)

ب. غلط (هر پدیده‌ای به پدیدآورنده نیاز دارد نه هر موجودی)

۲. آ. نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد؛ بلکه وجودش از خودش باشد.

ب. خودش ذاتاً موجود باشد.

۳. آ: ۳ ب: ۱

۴. مقدمه اول: ما و این جهان پدیده‌هایی هستیم که وجود و هستی‌مان از خودمان نیست.

مقدمه دوم: موجوداتی که پدیده‌اند، نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که وجودش از خودش باشد و ذاتاً موجود باشد.

نتیجه: ما و این جهان در پدید آمدن و هست شدن به آفریننده‌ای نیازمندیم که سرچشمه هستی باشد.

۳ نیازمندی جهان به خدا در بقا

• شما حتماً نام مسجد گوهرشاد را که در جوار حرم مطهر امام رضا (ع) است، شنیده‌اید. شاید بارها آن را دیده و در آن نماز خوانده‌اید. این مسجد یکی از شاهکارهای هنر ایرانی بازمانده از دوره تیموریان است و جاذبه زیادی برای گردشگران و زائران دارد. این **مسجد** باشکوه هم‌چنان باقی است، اما از **معمار و بتا و کارگرانی** که آن را با عشق و هنر بنا کرده‌اند، **خبری نیست** (فانی).

آیا رابطه خدا با جهان نیز مانند رابطه بتا با مسجد (مصنوعات بشری) است؟

اگر اندکی دقت کنیم، درمی‌یابیم که یک **تفاوت بنیادین میان** این دو رابطه وجود دارد. مسجد گوهرشاد از **مصالح** ساختمانی مانند خاک و سنگ و گچ و چوب و کاشی و ... تشکیل شده که هیچ کدام از آن‌ها را **بتا به وجود نیاورده است**. هر یک از این مصالح نیز **خواصی** دارند که **بتا آن را ایجاد نمی‌کند**. بتا نه چسبندگی گچ را ایجاد می‌کند و نه سختی و استحکام سنگ را؛ به عبارت دیگر بتا نه اجزای ساختمان را پدید آورده و نه خواص آن اجرا را.

• کار بتا فقط **جابه‌جا کردن** مواد و **چینش** آن‌ها است. اما خداوند، خالق سنگ و گچ و چوب، و خواص آن‌ها و حتی خالق خود بتا است. بر این اساس وجود بتا و نیز وجود مصالح و خواص آن‌ها، همه **وابسته** به خداست و خداوند هر لحظه **اراده** کند، آن‌ها از بین می‌روند و ساختمان **متلاشی** می‌گردد. به همین جهت، جهان **همواره** و در هر «آن» به خداوند نیازمند است (نیازمندی در بقا) و این نیاز **هیچ‌گاه قطع** و یا کم نمی‌شود (ثابت و دائمی). به عنوان مثال می‌توان گفت که رابطه خداوند با جهان، تا حدی **شبیه رابطه مولد برق با جریان برق** است؛ همین که مولد متوقف شود، جریان برق هم قطع می‌گردد و لامپ‌های متصل به آن نیز خاموش می‌شوند.

رابطه خداوند با جهان، مشابه رابطه بتا و مسجد یا رابطه ساعت‌ساز و ساعت **نیست**.

رابطه خداوند با جهان تا حدی، مشابه رابطه مولد برق با جریان برق است.

تلنگر
حواس
باشه

• بنابراین، مسجد با ساخته شدن، از بتا بی‌نیاز می‌شود، اما موجودات چنین نیستند و پس از پیدایش نیز همچنان، **مانند لحظه نخست خلق شدن**، به خداوند نیازمند هستند. از این رو دائماً با زبان حال، به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند. (نیاز دائمی به خدا)

فهم نیاز مداوم موجودات به خداوند در همهٔ شئون زندگی (در پیدایش و بقا)، سبب عرض نیاز دائمی به پیشگاه الهی می‌شود.

• زبان حال موجودات را مولوی این‌گونه بیان می‌کند:

ایستگاه شعر - مولوی

ما چو ناییم و نوا در ما ز توست	ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست
ما که باشیم ای تو ما را جان جان	تا که ما باشیم با تو در میان
ما عدم‌هاییم و هستی‌های ما	تو وجود مطلق ی، فانی نما
ما همه شیران ولی شیر عَلَم	حمله‌مان از باد باشد دم به دم

پیام اصلی

عرض نیاز دائمی موجودات به خدا در پیدایش و بقا

۱. مفهوم کلی ابیات فوق را بنویسید.
۲. طبق ابیات فوق، موجودات جهان در چه شرایطی به خدا نیازمندند؟

- ۱ موجودات دائماً با زبان حال، به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند.
- ۲ موجودات پس از پیدایش نیز همچنان، مانند لحظهٔ نخستِ خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند. (نیازمندی دائمی در پیدایش و بقا)

ایستگاه آیه - فاطر، ۱۵

یا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ	متن آیه
ای مردم شما به خدا نیازمند هستید و خدا است که [تنها] بی‌نیاز ستوده است.	ترجمه آیه
نیازمندی جهان به خدا در پیدایش و بقا	پیام اصلی
بخش اول این آیه با «يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ» و بخش دوم آن با آیه «اللَّهُ الصَّمَدُ» مرتبط است. درس ۲	نکته ترکیبی
۱. با توجه به آیه «أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ» نیاز انسان به خدا شامل چه چیزهایی می‌شود؟ خرداد ۹۹	؟
۲. عبارت قرآنی «أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ» خطاب به چه کسانی است؟	

- ۱ نیاز در پیدایش و بقا ۲ مردم

ایستگاه آیه - رحمن، ۲۹

يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ	متن آیه
هر آن‌چه در آسمان‌ها و زمین است، پیوسته از او درخواست می‌کند. او همواره دست‌اندرکار امری است.	ترجمه آیه
عرض نیاز دائمی موجودات به خدا در پیدایش و بقا	پیام اصلی
عبارت قرآنی «كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ» به جهت اشاره به دست‌اندرکار بودن و تدبیرگری دائمی خدا بیانگر توحید در ربوبیت است درس ۲ و عبارت قرآنی «يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ» به دلیل اشاره به درخواست پیوستهٔ موجودات از خدا، به توحید عملی مربوط است. درس ۳	نکته ترکیبی
۱. علت این‌که خداوند پیوسته دست‌اندرکار امری است، چیست؟	؟
۲. نتیجهٔ درخواست پیوستهٔ موجودات از خداوند کدام است؟	

- ۱ زیرا خداوند که در ذات خود هستی‌بخش و فیاض است به درخواست پیوستهٔ موجودات از خودش پاسخ می‌دهد.
- ۲ دست‌اندرکار بودن خدا به طور دائمی

۱. در این آیه مخاطب، مردم هستند ولی از آن‌جا که انسان اشرف مخلوقات است، اگر او به خدا نیازمند است، پس همهٔ مخلوقات حتماً نیازمند خواهند بود، لذا همهٔ مخلوقات مورد نظر است.

تدبر در قرآن - ص ۱۰ کتاب درسی

در دو آیه قبل (فاطر، ۱۵/رحمن، ۲۹) تدبر کنید و به سؤالات پاسخ دهید.

۱. فکر می‌کنید چرا موجودات پیوسته از خداوند درخواست دارند؟
چون همه موجودات برای لحظه لحظه وجود خود محتاج و نیازمند خدایند و اگر خداوند لحظه‌ای آنان را به حال خود واگذارد، همه نیست و نابود می‌شوند؛ همچون منبع نوری که اگر یک لحظه نورافشانی نکند، پرتوهای نور از بین خواهند رفت.
۲. نیاز انسان به خدا شامل چه چیزهایی می‌شود؟
نیاز در پیدایش و بقا - انسان هر چه دارد از خدا دارد و تمام داشته‌هایش از خداست. بالاترین داشته انسان همان نعمت وجود است که خدا به او عطا کرده است. از این رو انسان در هستی خود به خدا نیازمند است و این نیاز همواره و در هر آن هست و هیچ‌گاه قطع یا کم نمی‌شود. سایر داشته‌های انسان که همه برآمده از نعمت وجود است نیز همه نیازمند و وابسته به لطف خداست و اگر خدا هر لحظه اراده کند می‌تواند آن را از انسان بگیرد. بنابراین انسان سر تا پا نیازمند خداوند است.
۳. منظور از این‌که خداوند هر لحظه دست‌اندرکار امری است، چیست؟
نیازهای دائمی موجودات لطف و فیض دائمی را طلب می‌کند؛ او هر لحظه دارای فیضی جدید و مستمر برای آفریده‌ها است. چنین نیست که خداوند، عالم را آفریده و آن را به حال خود رها کرده باشد؛ بلکه همواره امور هستی را تدبیر و اداره می‌کند. بنابراین او هر لحظه دست‌اندر کار امری است.

۱. آیات و احادیث: بر اساس آیه «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ» چرا فقط خداوند می‌تواند نیاز موجودات را برطرف نماید؟
۲. صحیح / غلط: رابطه خدا با انسان مانند رابطه مسجد با سازنده آن است که قطع نمی‌شود. دی ۹۸
۳. پاسخ کوتاه: چرا موجودات پیوسته از خداوند درخواست دارند؟
۴. چند گزینه‌ای: موجودات پس از پیدایش:
 - ۱) مانند لحظه نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند.
 - ۲) کمتر از لحظه نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند.
۵. پاسخ تشریحی: تفاوت بنیادین رابطه خدا با جهان و رابطه بت با مسجد را توضیح دهید.
 - ۱) زیرا خداوند تنها بی‌نیاز ستوده است.
 - ۲) غلط (رابطه خدا با انسان مانند رابطه مسجد با سازنده آن نیست و تفاوت اساسی با آن دارد).
 - ۳) زیرا موجودات همواره به خدا نیازمندند.
 - ۴) گزینه ۱)
 - ۵) بت مصالح ساختمانی و خواص آن‌ها را به وجود نیاورده است؛ کار بت فقط جابه‌جا کردن مواد و چینش آن‌هاست. اما خداوند خالق مصالح، خواص آن‌ها و حتی خالق خود بت‌است.

۴ آگاهی، سرچشمه بندگی

- انسان‌های ناآگاه نسبت به نیاز دائمی انسان به خداوند، بی‌توجه‌اند؛ اما انسان‌های آگاه، دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می‌کنند (شهود خدا) و خود را نیازمند عنايات پیوسته او می‌دانند. هر چه معرفت انسان به خود (خودشناسی) و رابطه‌اش با خدا بیش‌تر شود،
 - ۱) نیاز به او را بیش‌تر احساس و ۲) ناتوانی و بندگی خود را بیش‌تر ابراز می‌کند.

افزایش خودشناسی ← درک بیشتر فقر و نیاز ← افزایش بندگی

- برای همین (خودشناسی و معرفت بیشتر) است که پیامبر گرامی ما، با آن مقام و منزلت خود در پیشگاه الهی، عاجزانه از خداوند می‌خواهد که برای یک لحظه هم، لطف و رحمت خاصش را از او نگیرد و او را به حال خود واگذارد نکند. (سنت توفیق الهی: درس ۶)

ایستگاه حدیث - تفسیر قمی

متن حدیث	پیامبر (ص): اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا.
ترجمه حدیث	خدایا هیچ‌گاه مرا چشم به هم زدنی به خودم وا مگذار.
پیام اصلی	ابراز بندگی که ثمره درک بیش‌تر فقر و نیاز به خداست.
نکته ترکیبی	این دعا و مناجات نبوی، بیانگر توحید عملی درس ۳ و راز و نیاز با خدا و کمک خواستن از او است که نتیجه افزایش معرفت و شناخت نسبت به خداوند از راه‌های تقویت اخلاص می‌باشد. درس ۴
سؤال	۱. رسول خدا (ص) با آگاهی کامل نسبت به نیازمندی‌اش به خدا و معرفت به رابطه خود با خداوند، چگونه دعا می‌کند؟ ۲. مطابق دعای پیامبر (ص): «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا» انسان چه زمانی نباید از لطف و رحمت خاص خدا محروم شود؟ ۳. تکیه و اعتماد انسان در تمام لحظات بر چه پشتوانه‌ای صحیح و بر چه چیزی نادرست است؟ ۴. چرا پیامبر اسلام (ص) عاجزانه از خدا می‌خواهد که او را به حال خود واگذار نکند؟

خرداد ۹۹

- خدایا هیچ‌گاه مرا چشم به هم زدنی به خودم وا مگذار.
- هیچ‌گاه، حتی چشم به هم زدنی
- انسان باید بر خدا تکیه کند و به نفس خود واگذار نشود.
- هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیش‌تر شود، نیاز به او را بیش‌تر احساس و ناتوانی و بندگی خود را بیش‌تر ابراز می‌کند.

سؤال	۱. آیات و احادیث: با توجه به روایت «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا» چه چیزی، موجب افزایش بندگی می‌شود؟ دی انسانی ۱۴۰۳ ۲. صحیح / غلط: هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیش‌تر شود، توانایی خود را بیش‌تر احساس می‌کند. ۳. پاسخ کوتاه: ثمره درک نیازمندی به خدای بی‌نیاز چیست؟ ۴. چند گزینه‌ای: انسان‌های ناآگاه نسبت به چه چیزی بی‌توجه هستند؟ ۵. پاسخ تشریحی: نتیجه افزایش معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا چیست؟
پاسخ	۱. افزایش خودشناسی، موجب درک بیشتر فقر و نیازمندی انسان و در نتیجه سبب احساس نیاز دائمی به خدا و افزایش بندگی انسان می‌شود. ۲. غلط (هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیش‌تر شود، ناتوانی و بندگی خود را بیش‌تر ابراز می‌کند.) ۳. افزایش بندگی ۴. گزینه (۲) ۵. هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیش‌تر شود، نیاز به او را بیش‌تر احساس و ناتوانی و بندگی خود را بیش‌تر ابراز می‌کند.

نور هستی

- قرآن کریم، رابطه میان خداوند و جهان هستی را با کلمه‌ای (نور) بیان می‌کند که در نظر اول برای ما **شگفت‌انگیز** می‌نماید. اما پس از **تفکر دقیق** به معنای آن پی می‌بریم. قرآن کریم می‌فرماید:

ایستگاه آیه - نور، ۳۵

متن آیه	اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
ترجمه آیه	خداوند نور آسمان‌ها و زمین است.
پیام اصلی	تمام هستی، وجود خود را از خدا می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار می‌شوند.
نکته ترکیبی	این آیه بیانگر توحید در خالقیت است. درس ۲

شهریور ۹۹

۱. با توجه به آیه «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ» معنای این که خداوند نور آسمان‌ها و زمین است، چیست؟
۲. قرآن کریم، رابطه مخلوقات با خداوند را از جهت پیدایی و آشکاری با چه کلمه‌ای بیان می‌کند؟
۳. لازمه پی بردن به معنای شگفت‌انگیز نور در این آیه چیست؟

۱ تمام موجودات وجود خود را از خداوند می‌گیرند و پا به عرصه هستی می‌گذارند.

۲ نور

۳ تفکر دقیق

• ما با نور خورشید، نور لامپ و انواع نورهای دیگر آشنا هستیم و می‌دانیم که خداوند از نورهایی نیست که از اجسام ناشی می‌شوند، یعنی منشأ مادی دارند.

پس، نور بودن خداوند به چه معناست؟

ل نور، آن چیزی است که خودش پیدا و آشکار است و سبب پیدایی و آشکار شدن چیزهای دیگر نیز می‌شود. نورهای معمولی هم این خاصیت را دارند که خودشان آشکار هستند و سبب آشکار شدن اشیای دیگر هم می‌شوند.

• خداوند، نور هستی است. یعنی تمام موجودات، «وجود» خود را از او می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می‌گذارند و وجودشان به وجود او وابسته است. به همین جهت، هر چیزی در این جهان، بیانگر وجود خالق و آیه‌ای از آیات الهی محسوب می‌شود. در واقع، هر موجودی، در حدّ خودش تجلی (تجلی‌بخش) خداوند و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است. از همین رو آنان که به دقت و اندیشه در جهان هستی می‌نگرند، در هر چیزی خدا را مشاهده می‌کنند (شهود خدا) و علم و قدرت او را می‌بینند.

تلاشگر
حواست
باشه

مطابق آیه «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ»، هر چیزی در این جهان، آیه‌ای از آیات الهی و جلوه‌ای از جلوه‌های خدا است، نه «نوری از انوار وجود»!

ایستگاه شعر - شیخ محمود شبستری

دلی کز معرفت نور و صفا دید به هر چیزی که دید، اوّل خدا دید

پیام اصلی معرفت عمیق و والا و پاکی و صفای قلب که موجب مشاهده خدا در هر چیزی می‌شود.

پیام اصلی

۱. مفهوم اصلی بیت فوق را بنویسید.

۲. این بیت به کدام یک از شرایط دستیابی به معرفت عمیق و والا اشاره می‌کند؟

۱ آنان که به دقت و اندیشه در جهان هستی می‌نگرند، در هر چیزی خدا را مشاهده می‌کنند و علم و قدرت او را می‌بینند.

۲ پاکی و صفای قلب

• و به تعبیر باباطاهر:

ایستگاه شعر - بابا طاهر

به صحرا بنگرم صحرا تو بینم به دریا بنگرم دریا تو بینم
به هر جا بنگرم کوه و در و دشت نشان از قامت رعنا تو بینم

پیام اصلی معرفت عمیق و والا و با هر چیز خدا را دیدن

۱. مفهوم اصلی ابیات فوق را بنویسید.

۲. از دیدگاه شاعر، معرفت عمیق و والا چیست؟

۱ آنان که به دقت و اندیشه در جهان هستی می‌نگرند، در هر چیزی خدا را مشاهده می‌کنند و علم و قدرت او را می‌بینند.

۲ این که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند.

ایستگاه حدیث - علم الیقین

متن حدیث	امام علی (ع): مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَبَعْدَهُ وَمَعَهُ.
ترجمه حدیث	هیچ چیزی را ندیدم مگر این‌که خداوند را قبل و بعد و با آن دیدم.
پیام اصلی	معرفت عمیق و والای با هر چیز خدا را دیدن
نکته ترکیبی	این حدیث به توحید و معاد از معیارهای تمدن اسلامی اشاره دارد. درس ۱۰
	۱. حضرت علی (ع) خداوند را در چه شرایطی مشاهده می‌کند؟
	۲. معرفت عمیق و والای حضرت علی (ع) از زبان ایشان چگونه وصف یافته است؟
	۳. مقصود امام علی (ع) از تعبیر «قَبْلَهُ»، «بَعْدَهُ» و «مَعَهُ» در این حدیث چیست؟
	۱ قبل، بعد و با هر چیز ۲ با هر چیزی خدا را دیدن ۳ پیدایش - موت و فنا - بقا

تفکر در حدیث - ص ۱۲ کتاب درسی

مقصود امام علی (ع) در حدیث «مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَبَعْدَهُ وَمَعَهُ» از این‌که می‌فرماید قبل و بعد و همراه هر چیزی خدا را دیدم، چیست؟

تعبیر «رَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ»، اشاره به این نکته دارد که آن حضرت با نگاه دقیق خود وقتی به اشیای پیرامون خود می‌نگرند درمی‌یابند که همه این اشیا پدیده‌هایی هستند که قبلاً نبوده‌اند؛ پس حتماً علّتی آن‌ها را به‌وجود آورده است، پس پی به خالق آن می‌برند و تعبیر «مَعَهُ» اشاره به این دارد که آن حضرت وقتی می‌نگرند که این شیء سرتاسر نیاز و فقیر در حال حاضر وجود دارد، پس درمی‌یابد که بقای آن مرهون خداست و تعبیر «بَعْدَهُ» اشاره به این دارد که ایشان وقتی می‌بینند که این شیء بعد از مدتی از بین رفت، می‌دانند که تنها خداست که خالق موت و حیات است. پس در فنای شیء نیز باز خدا را مشاهده می‌کنند.

این‌که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، **معرفتی عمیق و والای** است که در نگاه نخست **مشکل** به نظر می‌آید، اما هدفی **قابل دسترس** (ممکن) است، به خصوص برای **جوانان و نوجوانان** که **پاکی و صفای قلب** دارند. اگر قدم پیش گذاریم و با **عزم و تصمیم قوی** حرکت کنیم، به یقین خداوند نیز **کمک** خواهد کرد و لذت چنین معرفتی را به ما خواهد چشاند.

۱. **آیات و احادیث:** با عنایت به آیه «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ» خداوند نور هستی است، یعنی چه؟

۲. **صحیح / غلط:** خداوند از نورهایی نیست که از اجسام ناشی می‌شوند، یعنی منشأ مادی دارند.

۳. **پاسخ کوتاه:** چرا نوجوانان و جوانان در معرفت خداوند موفق‌تر هستند؟

۴. **چند گزینه‌ای:** هر موجودی در حدّ خودش تجلّی بخش الهی است.

(۱) صفات (۲) ذات

۵. **تعریف مفاهیم و اصطلاحات:** «معرفت عمیق و والا»

۱ یعنی تمام موجودات، «وجود» خود را از او می‌گیرند، به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می‌گذارند و وجودشان به وجود او وابسته است.

۲ صحیح

۳ زیرا پاکی و صفای قلب دارند.

۴ گزینه (۱)

۵ اینکه انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، معرفتی عمیق و والا است.

شهریور ۹۸

۶ ناتوانی (عجز) انسان در شناخت ذات و چیستی خداوند (ذات باری تعالی)

اکنون ممکن است برای شما این سؤال پیش آید که آیا می‌توان به ذات خداوند پی برد و چیستی (ماهیت) او را مشخص کرد؟

در پاسخ می‌گوییم: موضوعاتی که می‌خواهیم درباره آن‌ها شناخت پیدا کنیم، دو دسته‌اند:

الف) موضوعات محدود: دسته اول موضوعاتی هستند که در **محدوده شناخت** ما قرار می‌گیرند، مانند گیاهان، حیوانات، ستارگان و کهکشان‌ها؛ حتی کهکشان‌های بسیار دور هم ممکن است **روزی** شناسایی شوند و انسان بتواند به ماهیت و ذات آن‌ها دست یابد. در حقیقت، ذهن ما توان **گنجایش فهم چیستی و ذات** چنین موضوعاتی را دارد، زیرا همه آن‌ها اموری **محدود** هستند.

ب) موضوعات نامحدود: دسته دوم موضوعاتی هستند که **نامحدودند** و ذهن ما گنجایش درک آن‌ها را ندارد؛ زیرا لازمه **شناخت** هر چیزی، **احاطه و دسترسی** به آن است. در واقع ما به دلیل **محدود بودن ذهن خود** نمی‌توانیم ذات امور نامحدود را تصور کنیم و **چگونگی** (چیستی) وجودشان را دریابیم. خداوند حقیقتی نامحدود دارد؛ در نتیجه، ذهن ما **نمی‌تواند** به حقیقت او **احاطه** پیدا کند و ذاتش را شناسایی نماید (ناممکن). بنابراین، با این‌که ما به **وجود** خداوند به عنوان آفریدگار جهان **پی می‌بریم** و **صفات** او را می‌توانیم بشناسیم، اما **نمی‌توانیم ذات و چیستی** او را دریابیم.

• از همین رو (ناتوانی ما در معرفت به چیستی و ذات خدا) پیامبر اکرم (ص) فرموده است:

ایستگاه حدیث - نهج الفصاحه

متن حدیث	پیامبر اکرم (ص): تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ.
ترجمه حدیث	در همه چیز تفکر کنید ولی در ذات خداوند تفکر نکنید.
پیام اصلی	ناتوانی انسان از شناخت چیستی نامحدود خداوند
نکته ترکیبی	این حدیث بیانگر معیار علم‌آموزی و عقلگرایی (درس ۱۰) و افزایش معرفت و شناخت نسبت به خداوند از راه‌های تقویت اخلاص است. (درس ۴)
؟	۱. پیام حدیث «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ» را بنویسید. ۲. بر اساس حدیث پیامبر (ص): «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ» چرا انسان از تفکر در ذات الهی نهی شده است؟ خرداد خارج از کشور ۹۸ شهریور ۱۴۰۰

- ۱ با این‌که ما به وجود خداوند به عنوان آفریدگار جهان پی می‌بریم و صفات او را می‌توانیم بشناسیم، اما نمی‌توانیم ذات و چیستی او را دریابیم.
۲ به دلیل محدود بودن ذهن انسان (نامحدود بودن ذات الهی)

شناخت چیستی، ذات، ماهیت، چگونگی و حقیقت خدا ← ناممکن
شناخت هستی، وجود، صفات، افعال، کیستی خدا ← ممکن

تسلّم
حواست
باشه

چگونه می‌توان خدا را دید؟

رؤیت خداوند با چشم غیرممکن (محال) است، زیرا چشم ساختار **مادی و جسمانی** دارد و فقط از اشیا می‌تواند عکس برداری کند؛ آن

هم اشیا بی که طیف نوری قابل درک برای چشم (مرئی) را منعکس کنند.

مثلاً چشم ما نورهای مادون قرمز و ماورای بنفش (نامرئی) را هم نمی‌بیند. بنابراین، چشم حتی توانایی دیدن همه اشیا مادی را هم **ندارد**، چه برسد به موجودات **غیرمادی** (مانند فرشتگان) و از این بالاتر، وجود مقدس خداوند که هیچ شکل و تصویری و هیچ طول و عرض و ارتفاعی ندارد.

بنابراین، خداوند را نه تنها در این **دنیا نمی‌توان** با چشم مادی دید، بلکه در **آخرت نیز نمی‌توان** او را با این چشم مشاهده کرد.

امکان رؤیت با چشم انسان	موجودات
ممکن	اشیا در طیف نوری مرئی
ناممکن	نورهای مادون قرمز و ماورای بنفش
ناممکن	موجودات غیرمادی (فرشتگان)
ناممکن	خداوند

تسلّم
حواست
باشه

ایستگاه آیه - انعام ، ۱۰۳

متن آیه	لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ
ترجمه آیه	چشم‌ها او را در نمی‌یابند و اوست که دیدگان را در می‌یابد و او باریک‌بین آگاه است.
پیام اصلی	خداوند را با چشم مادی نمی‌توان دید
؟	۱. آیا خداوند متعال را می‌توان با چشم مادی دید؟ ۲. خداوندی که دیدگان را در می‌یابد، کدام صفات را دارد؟
① خیر، دیدگان، او را در نمی‌یابند. ② لطیف و آگاه بودن	

• فردوسی شاعر حماسه‌سرا در ابتدای شاهنامه با الهام از قرآن کریم و امامان بزرگوار، همین معانی را در قالب شعر به ما رسانده است. او می‌گوید:

ایستگاه شعر - فردوسی

به نام خداوند جان و خرد خداوند نام و خداوند جای خداوند کیوان و گردان سپهر ز نام و نشان و گمان برترست به بینندگان آفریننده را نیابد بدو نیز اندیشه راه خرد گر سخن برگزیند همی ستودن نداند کس او را چو هست	کزین برتر اندیشه برنگذرد خداوند روزی ده رهنمای فروزنده ماه و ناهید و مهر نگارنده بر شده گوهر است نبینی ، مرزبان دو بیننده را که او برتر از نام و از جایگاه همان را گزیند که بیند همی میان بندگی را بیایدت بست
پیام اصلی	خداوند را با چشم مادی نمی‌توان دید
؟	۱. مفهوم اصلی ابیات فوق چیست؟ ۲. این ابیات با کدام حدیث پیامبر (ص) متناسب است؟
① خداوند را با چشم مادی نمی‌توان دید. ② در ذات خداوند تفکر نکنید. (لَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ)	

• اما نوعی از دیدن وجود دارد که نه تنها امکان‌پذیر است، بلکه از **برترین هدف‌های زندگی** است و هر کس باید برای رسیدن به چنین دیدنی تلاش کند. این مرتبه، دیدن به وسیله «قلب» و ملاقات با خداست.

ایستگاه شعر - گلستان سعدی

دوست نزدیک‌تر از من به من است چه کنم با که توان گفت که دوست	وین عجب‌تر که من از وی دورم در کنار من و من مهجورم
پیام اصلی	دیدن خدا به وسیله قلب و ملاقات با او
نکته ترکیبی	یکی از میوه‌های اخلاص پاداش‌های وصف‌نشدنی یعنی دیدار خدا و تقرب به پیشگاه است. درس ۴
؟	۱. مفهوم ابیات فوق را بنویسید. ۲. مفهوم مصراع «دوست نزدیک‌تر از من به من است» کدام نوع نزدیکی است؟
① دیدن خدا به وسیله قلب و ملاقات با خدا از برترین هدف‌های زندگی است. ② نزدیکی خدا به بنده در همه حال	

۱. آیات و احادیث: بر اساس حدیث پیامبر (ص): «تفکروا فی کلّ شیء ولا تفکروا فی ذات الله» چرا انسان از تفکر در ذات الهی نهی شده است؟

۲. صحیح / غلط: خداوند حقیقتی نامحدود دارد و انسان می‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کرده و ذاتش را بشناسد. خرداد ۹۹ و ۱۴۰۰

۳. چندگزینه‌ای: اگر بخواهیم استثنایی بر حدیث نبوی «افضل العبادۃ ادمان التفکر فی الله و فی قدرته» ذکر کنیم، کدام مورد یاری‌گر ما خواهد بود؟
(۱) «تفکروا فی کلّ شیء» (۲) «لا تفکروا فی ذات الله»

۴. پاسخ کوتاه: (آ) آیا خداوند را می‌توان در دنیا و یا آخرت دید؟ (ب) لازمه شناخت هر چیزی چیست؟

۵. کشف ارتباط: هر یک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ مرتبط است؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است).

۱. ممکن است.	آ. زمینه‌ساز درک بیشتر فقر و نیاز
۲. ناممکن است.	ب. شناخت حقیقت خداوند
۳. افزایش خودشناسی	پ. به صحرا بنگرم صحرا تو بینم ...
۴. «يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ»	ت. شناخت کیستی خداوند
۵. «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ»	ث. ما چو نایبیم و نوا در ما ز توست ...
۶. افزایش بندگی	ج. زمینه‌ساز معرفت عمیق و والای «با هر چیز خدا را دیدن»
۷. پاکی و صفای قلب	

۶. پاسخ تشریحی: علت ناتوانی انسان در شناخت ذات و چیستی خدا را بنویسید. دی ۹۸

- ۱ زیرا خداوند حقیقتی نامحدود دارد و ذهن محدود انسان نمی‌تواند به حقیقت او احاطه کامل پیدا کند و ذاتش را شناسایی نماید.
- ۲ غلط (خداوند حقیقتی نامحدود دارد و انسان نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند و ذاتش را بشناسد).
- ۳ گزینه (۲)
- ۴ آ. خیر، خداوند را نه تنها در این دنیا نمی‌توان با چشم مادی دید بلکه در آخرت نیز نمی‌توان او را با این چشم مشاهده کرد.
- ب. احاطه و دسترسی
- ۵ آ: ۳ ب: ۲ پ: ۵ ت: ۱ ث: ۴ ج: ۷
- ۶ خداوند حقیقتی نامحدود دارد و ذهن محدود ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه کامل پیدا کند و ذاتش را شناسایی نماید.

اندیشه و تحقیق - ص ۱۴ کتاب درسی

با وجود شباهت‌های ظاهری رابطه خدا و جهان با رابطه ساعت ساز و ساعت، تفاوت‌های این دو رابطه را بنویسید.

تفاوت‌ها	شباهت‌ها
۱. وجود جهان از خداست اما وجود ساعت از ساعت‌ساز نیست و او فقط اجزای ساعت را تنظیم می‌کند.	۱. جهان و ساعت هر دو پدیده‌اند و به خالق و سازنده نیازمندند.
۲. دوام و بقای ساعت، وابسته به ساعت‌ساز نیست اما بقای جهان وابسته به خداوند است.	۲. جهان و ساعت هر دو مرکب از اجزا هستند.
۳. نوع رابطه خدا با مخلوقات، رابطه علت با معلول است. برای معلول، بدون علت حتی لحظه‌ای امکان بقا وجود ندارد و اگر لحظه‌ای این عنایت (هستی‌بخشی) از مخلوقات برداشته شود چیزی به نام عالم و موجودات آن وجود ندارد.	۳. جهان و ساعت هر دو منظم و هدف‌دارند.

تعریف اصطلاحات و مفاهیم کلیدی

موجودی که وجودش از خودش نبوده و نیست.	پدیده
چیزی است که خودش پیدا و آشکار است و سبب پیدایی و آشکار شدن چیزهای دیگر نیز می‌شود.	نور
این‌که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، معرفتی عمیق و والاست.	معرفت عمیق و والا
موضوعاتی که ذهن ما گنجایش درک آن‌ها را دارد.	امور محدود
موضوعاتی که ذهن ما توان و گنجایش فهم چیستی و ذات آن‌ها را ندارد.	امور نامحدود
سلسله علت‌ها و معلول‌ها تا بی‌نهایت ادامه یابد و به علتی نخستین ختم نشود و این مطلب از نظر عقلی محال است.	تسلسل علت‌ها

بانک سؤالات درس

آیات و احادیث

● با تدبر در آیه شریفه «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ» به پرسش‌های زیر پاسخ دهید:

۱. ☆ نیاز انسان به خدا شامل چه چیزهایی می‌شود؟
(دی انسانی ۱۴۰۰ و خرداد ۹۹ و خرداد انسانی ۹۹ و دی ۹۷)
۲. چرا خداوند می‌تواند نیاز انسان و هر موجود دیگری را برطرف کند؟
۳. پیام کلی آیه را بنویسید.
۴. قرآن کریم، خداوند را با صفت و مخلوقات را با صفت نام برده است.
۵. ☆ عبارت قرآنی را ترجمه کنید.

● براساس آیه مبارکه «يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ» به سؤالات زیر جواب دهید:

۶. منظور از این‌که خداوند هر لحظه دست‌اندرکار امری است، چیست؟
۷. چرا موجودات از خداوند درخواست دارند؟
۸. چرا خداوند هر لحظه دست‌اندرکار امری است؟

● با توجه به عبارت قرآنی «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ...» به سه سؤال زیر پاسخ دهید:

۹. خداوند رابطه میان خود و جهان هستی را با چه کلمه‌ای بیان می‌کند؟
۱۰. ☆ معنای این‌که خداوند نور آسمان‌ها و زمین است، چیست؟ (نور بودن خدا به چه معناست؟)
(خرداد انسانی ۱۴۰۳، شهریور ۹۹ و خرداد ۱۴۰۰)
۱۱. خداوند نور هستی است، یعنی تمام موجودات خود را از او می‌گیرند.
(خرداد خارج از کشور ۱۴۰۲)
۱۲. رسول اکرم (ص) در دعای «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا» چه درخواستی از خداوند دارد؟
۱۳. ☆ با توجه به روایت «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا» چه چیزی موجب افزایش بندگی می‌شود؟
(دی انسانی ۱۴۰۳)
۱۴. مقصود امام علی (ع) از تعبیرات «قبله و بعده و معه» در حدیث «مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَ بَعْدَهُ وَ مَعَهُ»، (دیدن خدا، قبل و بعد و همراه هر چیزی) چیست؟
۱۵. پیام حدیث «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ» را بنویسید.
(خرداد خارج از کشور ۹۸)
۱۶. چرا رسول خدا (ص) می‌فرماید: «در همه چیز تفکر کنید ولی در ذات خداوند تفکر نکنید.»؟
(شهریور ۹۸)
۱۷. ☆ براساس حدیث پیامبر (ص): «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ» چرا انسان از تفکر در ذات الهی نهی شده است؟
(شهریور و دی ۱۴۰۰)
۱۸. پیام حدیث شریف پیامبر (ص) را که فرمود: «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَ فِي قُدْرَتِهِ» بنویسید.
۱۹. تعبیر «مَعَهُ» در حدیث «... وَ رَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَ بَعْدَهُ وَ مَعَهُ» به کدام مرحله نیازمندی موجودات به خدا اشاره دارد؟

۲ بقا

۱ پیدایش

۲۰. آیه شریفه «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ» با کدام بیت متناسب است؟

- ۱ ما عدم‌هاییم و هستی‌های ما / تو وجود مطلق، فانی نما
- ۲ دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید
۲۱. ☆ پیام آیه شریفه «لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَ هُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَ هُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ» درباره دیدن خدا چیست؟

صحیح / غلط

۲۲. رابطه خدا با انسان مانند رابطه مسجد با سازنده آن است که قطع نمی‌شود. (دی ۹۸)
۲۳. موجودات هستی، پس از پیدایش نیز هم‌چنان، مانند لحظه نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند.
۲۴. نیازمندی مخلوقات به خداوند، منحصر به مرحله به‌وجود آمدن و پدیدار شدن است. (شهریور خارج از کشور ۹۹)
- ۲۵ ☆ زبان حال دائمی موجودات، عرض نیاز به خداوند هم در مرحله پیدایش و هم در مرحله بقاست. (خرداد ۱۴۰۲)
۲۶. هیچ پدیده‌ای در جهان، وجودش از خودش نیست. (شهریور خارج از کشور ۱۴۰۰)
- ۲۷ ☆ یک موجود فقط در صورتی برای موجود بودن به دیگری نیازمند نیست که خودش ذاتاً موجود باشد. (شهریور ۹۹)
۲۸. هر وجودی نیازمند پدید آورنده است. (شهریور ۱۴۰۲)
۲۹. با دقت در جهان متوجه می‌شویم که هر موجودی به آفریننده نیاز دارد. (خرداد معارف ۱۴۰۱ و دی معارف ۹۹)
۳۰. هر چیزی که وجودش از خودش نباشد، برای موجود بودن نیازمند به دیگری نیست.
- ۳۱ ☆ «نیازمندی جهان به خداوند» گاهی قطع یا کم می‌شود. (دی ۱۴۰۴، خرداد ۱۴۰۴)
- ۳۲ ☆ تسلسل علل تا بی‌نهایت، از نظر عقلی محال است. (خرداد انسانی ۱۴۰۴)
- ۳۳ ☆ نور بودن خداوند، مانند نورهایی نیست که از اجسام ناشی می‌شوند که منشأ مادی داشته باشد.
۳۴. رابطه خداوند با جهان را می‌توان کاملاً شبیه رابطه بنا و ساختمان دانست. (دی خارج از کشور ۹۹)
۳۵. هم‌چنان که یک مدرسه پس از ساخته شدن بی‌نیاز از بنا است، موجودات نیز پس از پیدایش، بی‌نیاز از خدایند. (شهریور ۱۴۰۱)
۳۶. رابطه خداوند با موجودات جهان در بقا تا حدی شبیه رابطه ساعت‌ساز و ساعت است.
- ۳۷ ☆ رابطه خداوند با جهان، تا حدی شبیه رابطه مولد برق با جریان برق است. (خرداد انسانی خارج از کشور ۹۹)
۳۸. نیازمندی موجودات به خداوند هیچ‌گاه قطع یا کم نمی‌شود.
۳۹. نقش بنا در ساختن یک بنا فقط جابه‌جا کردن مواد و چینش آن‌ها است.
- ۴۰ ☆ هرچه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیشتر شود، احساس نیاز او به خداوند نیز بیشتر می‌گردد. (دی ۱۴۰۱)
- ۴۱ ☆ افزایش معرفت انسان به خود موجب افزایش بندگی خداوند است. (شهریور ۱۴۰۳)
- ۴۲ ☆ درک بیشتر فقر و نیاز انسان به خدا نتیجه افزایش خودشناسی است. (شهریور انسانی ۱۴۰۳)
۴۳. ذهن آدمی توان و گنجایش فهم چیستی و ذات تمام موضوعات را دارد.
- ۴۴ ☆ ذهن انسان، توانایی درک چیستی خدا و شناخت صفات او را دارد. (دی انسانی ۱۴۰۴)
۴۵. ما می‌توانیم به وجود خداوند پی ببریم و صفات او را بشناسیم اما نمی‌توانیم چیستی او را دریابیم. (شهریور ۱۴۰۱)
- ۴۶ ☆ انسان می‌تواند به شناخت صفات و افعال الهی دست یابد. (شهریور ۱۴۰۴)
- ۴۷ ☆ خداوند حقیقتی نامحدود دارد و انسان می‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کرده و ذاتش را بشناسد. (خرداد ۹۹ و ۱۴۰۰)
۴۸. فقط پیامبران و امامان، می‌توانند ذات خداوند را بشناسند و درک کنند. (شهریور انسانی ۱۴۰۱)
- ۴۹ ☆ هر موجودی به آفریننده نیازمند است. (خرداد انسانی ۱۴۰۲)
- ۵۰ ☆ عقل انسان نمی‌گوید هر موجودی نیاز به آفریننده دارد. (خرداد انسانی خارج از کشور ۱۴۰۲)

پاسخ کوتاه

- ۵۱ ☆ پدیده‌هایی که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به چه چیزی هستند؟ (شهریور انسانی ۱۴۰۰ و خرداد انسانی خارج از کشور ۱۴۰۲)
۵۲. نیازمندی جهان به خداوند شامل چه مراحل می‌شود؟ (انسان و سایر موجودات در چه مرحله‌ای به خداوند متعال نیاز دارند؟) (دی انسانی خارج از کشور ۹۹)
۵۳. چرا پدیده‌ها برای موجود شدن نیازمند به پدید آورنده هستند؟ (خرداد خارج از کشور ۱۴۰۱)
- ۵۴ ☆ با توجه به استدلال نیازمندی جهان به خداوند در پیدایش، از بیت «خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آب دهی» چه مفهومی دانسته می‌شود؟ (شهریور ۱۴۰۲)
- ۵۵ ☆ در چه صورتی، وجودی همواره بوده و خواهد بود؟ (دی ۱۴۰۲)
- ۵۶ ☆ تفاوت بنیادین رابطه بین مصنوعات بشری (مسجد، مدرسه و ...) و سازندگان آن‌ها با رابطه بین جهان آفرینش و خداوند را بنویسید. (شهریور انسانی ۱۴۰۳)

- ☆ ۵۷. نیاز انسان به خداوند شامل چه چیزهایی می‌شود؟ (خرداد ۱۴۰۴)
- ☆ ۵۸. سرچشمهٔ بندگی چیست؟
- ☆ ۵۹. ثمرهٔ درک نیازمندی به خدای بی‌نیاز چیست؟ (شهریور ۹۸)
۶۰. نتیجهٔ آگاهی انسان از فقر و نیازمندی‌اش به خدای بی‌نیاز چیست؟
۶۱. چه عاملی سبب درک بیشتر فقر و نیاز انسان به خدا و افزایش بندگی او می‌شود؟ (دی انسانی ۱۴۰۴)
۶۲. «خدا را با هر چیزی دیدن» برای انسان، چگونه معرفتی است؟ (خرداد ۱۴۰۲)
- ☆ ۶۳. با توجه به بیت «دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید اول خدا دید»: در هر چیزی «اول خدا را دیدن» مشروط به چیست؟ (شهریور ۱۴۰۲)
- ☆ ۶۴. بیت «دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید اول خدا دید» چه شناختی را ممکن می‌کند؟ (چه معرفت عمیق و والایی نسبت به خداوند را بیان می‌کند؟) (دی ۱۴۰۴، دی ۱۴۰۲)
۶۵. در چه صورت خداوند ما را در رسیدن به معرفت عمیق و والا کمک خواهد کرد؟
۶۶. تعبیر «قَبْلَهُ» در عبارت «رَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ ...» در کلام امام علی (ع) به چه مفهومی اشاره دارد؟
- ☆ ۶۷. در آفرینش، یک موجود در چه صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست؟ (دی انسانی ۹۹ و خرداد انسانی ۱۴۰۰)
۶۸. یکی از راه‌های درک وجود خدا و شناخت صفات و افعال او که قرآن به ما توصیه کرده است، چیست؟
۶۹. لازمهٔ پاسخ به این پرسش که موجودات، هستی خود را وام‌دار چه کسی هستند، چیست؟
۷۰. نور بودن خدا به چه معناست؟
۷۱. علت ناتوانی ذهن انسان در شناخت ذات و چپستی خداوند را بنویسید. (شهریور انسانی ۱۴۰۴)
۷۲. علت نهی پیامبر (ص) در حدیث «در همه چیز تفکر کنید ولی در ذات خداوند تفکر نکنید.» چیست؟ (خرداد خارج از کشور ۱۴۰۲)
- ☆ ۷۳. چرا رسیدن به معرفت عمیق و والا برای جوانان و نوجوانان آسان‌تر و قابل دسترس‌تر است؟ (با چرا نوجوانان و جوانان در معرفت خداوند موفق‌تر هستند؟) (دی انسانی ۱۴۰۲ و دی ۱۴۰۱ و دی ۱۴۰۰ و شهریور ۹۸)
۷۴. در چه صورتی، خداوند، لذت معرفت عمیق و والا را به انسان خواهد چشاند؟ (شهریور انسانی ۱۴۰۲)
- ☆ ۷۵. لازمهٔ شناخت هر چیزی، چیست؟
- ☆ ۷۶. چرا پیامبر اسلام (ص) عاجزانه از خدا می‌خواهد که او را به حال خود واگذار نکند؟ (خرداد ۹۹)
۷۷. بیت «ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی‌بخش» به کدام مرتبه از نیازمندی موجودات به خدا اشاره می‌کند؟
۷۸. بیت «ما همه شیران ولی شیر عَلم / حمله‌مان از باد باشد دم‌به‌دم» به چه مفهومی اشاره می‌کند؟
۷۹. براساس بیت «دوست نزدیک‌تر از من به من است / وین عجب‌تر که من از وی دورم» کدام نوع دیدن خدا امکان‌پذیر است؟

چند گزینهای

۸۰. مایهٔ طراوت و زیبایی بهار جوانی و شکوفایی استعدادهای انسان، کدام است؟
- ۱ «ادمانُ التَّفَكُّرِ فی اللَّهِ وَ فی قُدْرَتِهِ» ۲ «أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَ اللَّهُ هُوَ الْعَنَى الْحَمِيدُ»
- ☆ ۸۱. منظور از شناخت اولیهٔ خداوند، کدام گزینه است؟ (خرداد ۱۴۰۳)
- ۱ تفکر دربارهٔ نیازمند بودن جهان به خدا در پیدایش ۲ درک حضور خدا براساس فطرت خویش
- ☆ ۸۲. بیت «ذات نایافته از هستی، بخش / کی تواند که بود هستی‌بخش» با کدام یک از گزینه‌های زیر ارتباط دارد؟ (شهریور انسانی ۱۴۰۴)
- ۱ نیازمندی موجودات به خداوند در پیدایش ۲ نیازمندی موجودات به خداوند در بقا
۸۳. بیت «دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید» به کدام مفهوم اشاره دارد؟
- ۱ خداوند خالق ساخته‌های انسان و حتی خود انسان است. ۲ آنان که به دقت و تأمل در جهان هستی می‌نگرند، در هر چیزی خدا را مشاهده می‌کنند.
۸۴. از مقایسهٔ نیازمندی موجودات به خدا در پیدایش و بقا به کدام موضوع پی می‌بریم؟
- ۱ موجودات پس از پیدایش نیز هم‌چنان، مانند لحظهٔ نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند. ۲ نیاز موجودات به خداوند در لحظهٔ پیدایش، بسیار بیش‌تر از نیازمندی به خدا در بقاست.
۸۵. میان رابطهٔ بنا با مسجد و رابطهٔ خدا با جهان از نظر نیازمندی در بقا یک وجود دارد.
- ۱ تفاوت بنیادین ۲ تشابه اساسی

۸۶. موجودات پس از پیدایش نیز هم چنان مانند لحظه نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند، مفهوم مستفاد از کدام بیت است؟

۱ به صحرا بنگرم صحرا تو بینم / به دریا بنگرم دریا تو بینم

۲ ما چو نایبیم و نوا در ما ز توست / ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست

۸۷. قرآن کریم، رابطه میان خداوند و جهان هستی را با کلمه‌ای بیان می‌کند که در نظر اول برای ما به دنبال دارد.

۱ معنای دقیقی

۲ شگفتی

۸۸. جهان همواره و در هر «آن» به خداوند نیازمند است، این مفهوم بیانگر چیست؟

۱ صرفاً نیازمندی جهان به خدا در پیدایش

۲ نیازمندی جهان به خدا در پیدایش و بقا

۸۹ ☆ درک بیش‌تر فقر و نیازمندی انسان به خدا نتیجه چیست؟

۱ افزایش خودشناسی

۲ افزایش بندگی

۹۰. کدام مورد معرفتی عمیق و والا محسوب می‌شود؟

۱ خدا را در هر چیزی دیدن ۲ درک حضور خداوند و یافتن او ۳ درک وجود، صفات و چیستی خدا

(شهریور ۱۴۰۰)

۹۱. رابطه خداوند با جهان را تا حدی می‌توان، به چه چیزی تشبیه نمود؟

۱ ساعت‌ساز و ساعت

۲ مولد برق با جریان برق

(خرداد خارج از کشور ۱۴۰۰)

۹۲. چرا انسان در شناخت ذات و چیستی خداوند ناتوان است؟

۱ به دلیل محدود بودن ذهن انسان

۲ به دلیل محدود بودن ذات خداوند

(خرداد معارف ۱۴۰۳)

۹۳. رابطه خداوند با مخلوقات با کدام یک از رابطه‌های زیر تناسب بیشتری دارد؟

۱ رابطه خورشید با پرتوهای آن

۲ رابطه پدر و مادر با فرزند

(شهریور ۱۴۰۳)

۹۴ ☆ رابطه «جهان با خداوند» در «بقا» مانند کدام یک از موارد زیر است؟

۱ پرتو نور با منبع نور

۲ میز با نجار

(خرداد ۱۴۰۴)

۹۵ ☆ کدام گزینه بیانگر نیازمندی انسان به خداوند است؟

۱ «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا»

۲ «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ»

۹۶ ☆ پیام کدام آیه شریفه، حاکی از آن است که هر موجودی در حد خودش تجلی بخش خداوند و نشانگر حکمت و قدرت الهی است؟

۱ «كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ» ۲ «أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ» ۳ «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ»

۹۷. بیت «ما همه شیران ولی شیر علم / حمله‌مان از باد باشد دم به دم» بیانگر کدام عبارت شریفه است؟

۱ «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَ فِي قُدْرَتِهِ»

۲ «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ»

۳ «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نَوْرِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ»

(شهریور انسانی ۱۴۰۴)

۹۸. مصراع «تو وجود مطلق، فانی نما» با کدام یک مرتبط است؟

۱ «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ...»

۲ «ما رایت شیئاً الا و رایت الله ...»

۳ «یسأله من فی السماوات و الارض»

۹۹. رسول خدا (ص) تفکر در چه چیزی را منع نموده است؟

۱ چیستی خدا ۲ هستی خدا ۳ صفات خدا

۱۰۰. شناخت خداوند در کدام یک نیازمند احاطه نیست؟

۱ ماهیت

۲ حقیقت

۳ کیستی

۴ چگونگی

۱۰۱. مفهوم بیت «به صحرا بنگرم صحرا تو بینم / به دریا بنگرم دریا تو بینم» کدام است؟

۱ اگر قدم به پیش گذاریم و با عزم و تصمیم قوی حرکت کنیم، به یقین خداوند نیز کمک خواهد کرد و لذت چنین معرفتی را به ما خواهد چشاند.

۲ آنان که به دقت و اندیشه در جهان هستی می‌نگرند، در هر چیزی خدا را مشاهده می‌کنند و علم و قدرت او را می‌بینند.

۳ خداوند حقیقتی نامحدود دارد؛ در نتیجه، ذهن ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند و ذاتش را شناسایی نماید.

۱۰۲. تعبیر «بَعْدَهُ» در حدیث «... رَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَ بَعْدَهُ وَ مَعَهُ» به کدام مفهوم اشاره دارد؟

۱ وقتی می‌بینیم که اشیا بعد از مدتی از بین می‌روند، می‌فهمیم که تنها خداست که خالق موت و حیات است.

۲ وقتی می‌بینیم که اشیا سراسر نیاز در حال حاضر وجود دارند، پس بقای آن‌ها مرهون خداست.

۳ با نگاه دقیق به اشیا پیرامون خود درمی‌یابیم که همه آن‌ها قبلاً نبوده‌اند و در پیدایش به خدا نیازمندند.

(کنکور ریاضی ۹۹)

۱۰۳. از آیه شریفه «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ ...» کدام مفهوم دریافت می‌شود؟

- ۱ هر چیزی در این جهان، نشانگر نور خالق و پروردگار جهان است و روشنی‌بخش آسمان و زمین می‌باشد.
 - ۲ شناخت ذات خداوند، معرفتی عمیق و والا است که در نگاه نخست مشکل، اما هدفی قابل دسترسی است.
 - ۳ هر موجودی در حدّ خودش تجلّی‌بخش خداوند و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است.
 - ۴ خداوند نور هستی است و تمام موجودات تنها در مرحله پیدایش وجود خود را از او می‌گیرند و به سبب او نورانی می‌شوند.
۱۰۴. با امان نظر به حدیث علوی «ما رأیت شیئاً الا و رأیت الله قبله و بعده و معه» کدام آیه شریفه مقصود اصلی این حدیث را به خوبی نشان می‌دهد؟

- ۱ «یسأله من فی السماوات و الارض»
 - ۲ «کلّ یوم هو فی شأن»
 - ۳ «انتم الفقراء الی الله»
 - ۴ «الله نور السماوات و الارض»
- ☆ ۱۰۵. با توجه به فرمایش پیامبر اکرم (ص)، «تَفَكَّرُوا فی كُلِّ شَیْءٍ وَ لَا تَفَكَّرُوا فی ذاتِ اللهِ» انسان از درک کدام مورد ناتوان است؟

- ۱ حقیقت خداوند
 - ۲ صفات خداوند
۱۰۶. کدام یک از گزینه‌های زیر درباره «توانایی انسان در شناخت امور» درست است؟
- ۱ احاطه بر ذات و حقیقت امور نامحدود برای ذهن انسان ممکن است.
 - ۲ انسان می‌تواند به ذات و ماهیت ستارگان و کهکشان‌های دور دست یابد.
 - ۳ ذهن محدود انسان نمی‌تواند صفات خداوند را بشناسد.

کشف ارتباط

۱۰۷. هر یک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

«الف»	«ب»
آ. این‌که به روشنی در می‌یابیم که جهان دارای آفریننده‌ای حکیم است.	۱. احاطه و دسترسی
ب. موضوعاتی که ذهن ما توان و گنجایش فهم چستی و ذات آن‌ها را دارد.	۲. امور نامحدود
پ. لازمه شناخت چستی موجودات	۳. خدایابی در فطرت
ت. موضوعاتی که نمی‌توانیم چگونگی وجودشان را دریابیم.	۴. امور محدود
ث. به هر جا بنگرم کوه و در و دشت / نشان از قامت رعنا تو بینم	۵. نیازمندی در بقا
	۶. معرفت عمیق و والا

☆ ۱۰۸. هر یک از گزاره‌های سمت راست به کدام یک از عناوین سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

«الف»	«ب»
آ. جهان همواره و در هر «آن» به خداوند نیازمند است.	۱. نیازمندی جهان به خدا در پیدایش
ب. خداوند حقیقتی نامحدود دارد؛ در نتیجه، ذهن ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند.	۲. نیازمندی جهان به خدا در بقا
پ. پیامبرگرمی‌ما، عاجزانه از خداوند می‌خواهد که برای یک لحظه هم، لطف و رحمت خاصش را از او نگیرد.	۳. آگاهی، سرچشمه بندگی
ت. هر چیزی در این جهان، بیانگر وجود خالق و آیه‌ای از آیات الهی محسوب می‌شود.	۴. نور هستی
	۵. ناتوانی در شناخت ذات و چستی خداوند

مفاهیم و اصطلاحات

- ☆ ۱۰۹. پدیده: شهر یور انسانی (۱۴۰۲) ۱۱۲. امور محدود:
۱۱۰. نور: ۱۱۳. امور نامحدود:
- ☆ ۱۱۱. معرفت عمیق و والا: ۱۱۴. تسلسل علت‌ها (علل): (دی انسانی ۱۴۰۲)

پاسخ پانزده

- ☆ ۱۱۵. نیازمندی جهان به خدا در پیدایش را با دو مقدمه و یک نتیجه، استدلال نمایید.
- (خرداد خارج ۱۴۰۲ و دی ۱۴۰۱، خرداد ریاضی و انسانی ۱۴۰۱، خرداد ۹۸، دی انسانی ۹۸، خرداد خارج از کشور ۹۹)
- ☆ ۱۱۶. مفهوم ابیات «ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی بخش // خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آب دهی» چیست؟
- ☆ ۱۱۷. مفهوم بیت «دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید» را بنویسید.
- ☆ ۱۱۸. نقش «بنا و معمار» و نقش «خدا» را در ساختن یک مسجد با یکدیگر مقایسه کنید.
- ☆ ۱۱۹. با ذکر مثال توضیح دهید، چرا هر چیزی که وجودش از خودش نباشد، نیازمند به دیگری است؟
- ☆ ۱۲۰. با ذکر مثال توضیح دهید چرا موضوعاتی که نامحدودند، ذهن ما گنجایش درک آن‌ها را ندارد؟
- ☆ ۱۲۱. شناخت اولیه همه انسان‌ها از خداوند چیست؟
- ☆ ۱۲۲. آگاهی انسان به نیازمندی خود به خداوند، چه ثمره‌ای برای او به دنبال دارد؟
- ☆ ۱۲۳. جمله «آگاهی، سرچشمه بندگی است» را تبیین کنید.
- ☆ ۱۲۴. خداوند نور هستی است، یعنی چه؟ توضیح دهید.
- ☆ ۱۲۵. چرا در قرآن کریم برای بیان رابطه میان خداوند و جهان هستی از اصطلاح نور استفاده شده است؟
- ☆ ۱۲۶. انواع موضوعاتی را که می‌خواهیم در مورد آن‌ها شناخت پیدا کنیم با مثال بیان کنید.
- ☆ ۱۲۷. علت ناتوانی انسان در شناخت ذات و چیستی خدا را بنویسید. (چرا انسان در شناخت ذات و چیستی خداوند ناتوان است؟)
- (خرداد ۱۴۰۳، شهریور ۹۹، دی ۹۹ و خرداد انسانی ۹۸)
- ☆ ۱۲۸. چرا حقیقت و چیستی خداوند را نمی‌توان شناخت؟ (با ذکر استدلال، اثبات کنید که ذات و چیستی خداوند قابل شناخت نیست. یا چرایی عجز انسان در پی بردن به ذات باری تعالی را تحلیل کنید.)
- ☆ ۱۲۹. آیا خدا را در دنیا و آخرت با چشم سرمی‌توان دید؟ توضیح دهید.
- ☆ ۱۳۰. چگونه می‌توان خدا را دید؟
- ☆ ۱۳۱. مفهوم بیت «به بینندگان آفریننده را / نبینی، مرنجان دو بیننده را» درباره دیدن خدا چیست؟
- ☆ ۱۳۲. چرا رؤیت خداوند با چشم غیرممکن است؟
- ☆ ۱۳۳. چرا «تسلسل علت‌ها» از نظر عقلی محال است؟
- (خرداد خارج از کشور انسانی ۱۴۰۱، شهریور انسانی ۱۴۰۱)

درک مطالب

● با توجه به متن‌های زیر، به سؤالات زیر پاسخ دهید:

- ☆ ۱۳۴. سعید در حال تفکر در آسمان بی‌کران و اندیشه در عظمت کهکشان‌ها و منظومه‌ها و سیارگان بود و درباره آغاز و پایان این هستی پهناور و میلیاردها میلیارد کهکشان و ستاره و سیاره و موجودات متنوع می‌اندیشید:
- آ اندیشه او، تفکر در کدام مرتبه از نیازمندی جهان به خدا است؟
- ب کدام عبارت شریفه مرتبط با این اندیشه اوست؟
- ۱ ﴿... أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ ۲ ﴿مَا رَأَيْتُ شَيْئاً إِلَّا وَ رَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَ بَعْدَهُ وَ مَعَهُ ...﴾
- پ در حقیقت سعید درباره چه چیزی از این هستی پهناور فکر کرده است؟
- ☆ ۱۳۵. در سفری که امین به شهر اصفهان داشت، از جاذبه‌های توریستی و گردشگری آن، از جمله عمارت عالی‌قاپو بازدید کرد و مشاهده نمود که این عمارت باشکوه همچنان باقی است اما از معمار، بنا و کارگرانی که آن را بنا کرده‌اند، خبری نیست.
- آ تفکر او مربوط به کدام مرتبه از نیازمندی جهان به خداست؟
- ب دو تفاوت اساسی میان رابطه خدا با جهان و رابطه بنا با عمارت چیست؟
- ☆ ۱۳۶. نرگس هنگام تلاوت آیاتی از سوره نور به آیه «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ...» رسید. چند لحظه‌ای در اندیشه فرو رفت و از این که رابطه میان خدا و جهان تکوین با کلمه نور بیان شده است، شگفت‌زده شد:
- آ تفاوت و شباهت نورهای معمولی با نور بودن خدا چیست؟
- ب این که خداوند نور هستی است، به چه معناست؟
- ☆ ۱۳۷. وقتی اشعار و دوبیتی‌های باباطاهر را می‌خوانیم که سروده است:
- به صحرا بنگرم صحرا تو بینم به دریا بنگرم دریا تو بینم
- به هرجا بنگرم کوه و در و دشت نشان از قامت رعنا تو بینم
- با دقت و اندیشه در جهان هستی:
- آ کدام صفات خداوند را مشاهده می‌کنیم؟
- ب به کدام نوع معرفت دست می‌یابیم؟

سؤالات CIP

آیات و احادیث

۱۳۸. علت درخواست پیوسته موجودات از خداوند، کدام عبارت قرآنی است؟

- ۱ «انْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ»
- ۲ «يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ»
- ۳ «كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ»

۱۳۹. در مناجات «اللَّهُمَّ لَا تَكُنْ لِی نَفْسِی طَرَفَةَ عَیْنٍ أَبَدًا» پیامبر اکرم (ص) عاجزانه از خداوند چه خواسته‌هایی را مسألت دارد؟

صحیح / غلط

۱۴۰. مفهوم بیت «خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آب‌دهی» این است که پدیده‌های جهان، وجود و هستی‌شان از خودشان نبوده و نیست.

۱۴۱. طبق آیه «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ...»، هر چیزی در جهان تجلّی صفات خداوند و نوری از انوار وجود اوست.

۱۴۲. انسان به عنوان صانع، اجزای مصنوعات خود را به وجود نیاورده است، و فقط جابه‌جا کردن و چینش آن‌ها را برعهده دارد.

پاسخ کوتاه

۱۴۳. افزایش درک فقر و نیاز نسبت به خداوند، به ترتیب تابع و متبوع چیست؟

۱۴۴. برترین عبادت از دیدگاه رسول خدا (ص) دقیقاً چیست؟

۱۴۵. لازمه دیدن علم و قدرت الهی در هر چیزی چیست؟

چند گزینه‌ای

۱۴۶. طبق آیه «وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ» علت ستوده بودن خداوند چه چیزی معرفی شده است؟

- ۱ دست اندر کار بودن خداوند در تدبیر امور
- ۲ بی‌نیازی انحصاری خداوند از همه موجودات
- ۳ عرض نیاز دائمی موجودات به خداوند

۱۴۷. لازمه شناخت هر چیزی کدام است؟

- ۱ محاط بودن
- ۲ محیط بودن
- ۳ معرفت عمیق و والا

۱۴۸. کدام عبارت روایی، استثنایی بر حدیث «ادمان التفکر فی الله و فی قدرته» می‌باشد؟

- ۱ «تفکروا فی کلّ شیء»
- ۲ «لَا یَاتِ لِقَوْمٍ یَتَفَكَّرُونَ»
- ۳ «وَلَا تَفَكَّرُوا فِی ذَاتِ اللَّهِ»

۱۴۹. تفکر در کیستی خداوند برای انسان چگونه است؟

- ۱ محال
- ۲ ممکن
- ۳ غیرممکن

۱۵۰. تفکر درباره آغاز و پایان جهان هستی، زمینه‌ساز کدام پرسش است؟

- ۱ موجودات متنوع از کجا آمده‌اند؟
- ۲ چرا باید وامدار خدا بود؟
- ۳ آیا می‌توانیم به ذات خدا پی ببریم؟

۱۵۱. کدام بیت از فردوسی با مضمون آیه ﴿لَا تُدْرِكُهُ الْاَبْصَارُ..﴾ ارتباط بیشتری دارد؟

- ۱ ز نام و نشان و گمان برتر است / نگارنده بر شده گوهر است
۲ به بینندگان آفریننده را / نبینی مرجان دو بیننده را

کشف ارتباط

۱۵۲. هریک از موارد ستون سمت راست با کدام یک از موارد ستون سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در ستون سمت چپ اضافی است).

۱. شناخت اولیه	آ. به صحرا بنگرم صحرا تو بینم / به دریا بنگرم دریا تو بینم
۲. معرفتی عمیق تر و برتر	ب. ما که باشیم ای تو ما را جانِ جان / تا که ما باشیم با تو در میان
۳. خصوصیات پدیده	پ. ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی بخش
۴. خصوصیات پدیدآورنده	ت. هرکس براساس فطرت خویش خدا را می یابد و حضورش را درک می کند.
۵. افزایش خودشناسی	

مفاهيم و اصطلاحات

۱۵۳. خدا به عنوان وجود برتر و متعالی:

پاسخ بلند

۱۵۴. نور بودن خداوند با نورهای معمولی را با ذکر یک تفاوت و یک شباهت مقایسه کنید.

درک مطلب

۱۵۵. شخصی با اندیشه در گیاهان، حیوان‌ها، ستارگان و کهکشان‌ها و مقایسه آن با شناخت ذات خداوند، نتیجه می‌گیرد که پس با اندیشه درباره چیستی

خداوند، می‌توان به حقیقت او نیز پی برد.

(آ) او توانسته است که کدام دسته از موضوعات را بشناسد؟

(ب) نتیجه‌گیری او در مورد شناخت ذات خدا درست است یا نادرست؟ چرا؟

تکمیل نمودار

.156

یادداشت:

هستی‌بخش

درس ۱

- ۱ همه ابعاد و امور زندگی، از جمله پیدایش و بقا
- ۲ زیرا خداوند تنها بی‌نیاز جهان است. (غنی)
- ۳ همه موجودات پدیده‌هایی هستند که وجودشان وابسته به خدای بی‌نیاز است.
- ۴ غنی - فقیر
- ۵ ای مردم شما به خدا نیازمند هستید و خداوند بی‌نیاز و ستوده است.
- ۶ یعنی هر لحظه به موجودات هستی می‌بخشد.
- ۷ زیرا موجودات همواره به خدا نیازمند هستند.
- ۸ زیرا خدا که در ذات خود، هستی‌بخش و فیاض است به نیاز موجودات که پیوسته از او درخواست می‌کنند پاسخ می‌دهد.
- ۹ نور
- ۱۰ خداوند نور هستی است تمام موجودات «وجود» خود را از او می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می‌گذارند.
- ۱۱ وجود (هستی)
- ۱۲ پیامبرگرامی ما، با آن مقام و منزلت خود در پیشگاه الهی، عاجزانه از خداوند می‌خواهد که برای یک لحظه هم، لطف و رحمت خاصش را از او نگیرد و او را به حال خود واگذار نکند.
- ۱۳ افزایش خودشناسی موجب درک بیشتر فقر و نیازمندی انسان و در نتیجه سبب احساس نیاز دائمی به خدا و افزایش بندگی انسان می‌شود.
- ۱۴ پیدایش پدیده‌ها - موت و فنا - بقا
- ۱۵ باین‌که ما به وجود خداوند به عنوان آفریدگار جهان پی می‌بریم و صفات او را می‌توانیم بشناسیم، اما نمی‌توانیم ذات و چیستی او را دریابیم.
- ۱۶ چون نمی‌توانیم ذات و چیستی او را دریابیم.
- ۱۷ به دلیل محدود بودن ذهن انسان (نامحدود بودن ذات الهی)
- ۱۸ برترین نوع عبادت، تفکر مداوم درباره خدا و قدرت اوست.
- ۱۹ گزینه ۲ | ۲۰ گزینه ۱
- ۲۱ خداوند را نه تنها در این دنیا نمی‌توان با چشم مادی دید، بلکه در آخرت نیز نمی‌توان او را با این چشم مشاهده کرد.
- ۲۲ غلط؛ (رابطه خدا با انسان، مانند رابطه مولد برق با جریان برق است که قطع نمی‌شود؛ اما مانند رابطه مسجد با سازنده آن نیست.)
- ۲۳ صحیح
- ۲۴ غلط (نیازمندی مخلوقات به خداوند مربوط به هر دو مرحله به وجود آمدن و بقا است.)
- ۲۵ صحیح
- ۲۶ صحیح
- ۲۷ صحیح
- ۲۸ غلط (هر پدیده‌ای که وجودش از خودش نباشد، نیازمند پدید آورنده است)
- ۲۹ غلط (هر پدیده‌ای نیاز به آفریننده دارد، نه هر موجودی.)
- ۳۰ غلط (هر چیزی که وجودش از خودش نباشد برای موجود بودن نیازمند به دیگری است.)
- ۳۱ غلط (نیازمندی جهان به خداوند، قطع یا کم نمی‌شود.)
- ۳۲ صحیح
- ۳۳ صحیح

- ۳۴ غلط (میان رابطه خداوند با جهان و رابطه بتا و ساختمان یک تفاوت بنیادین وجود دارد.)
- ۳۵ غلط (مسجد با ساخته شدن از بتابی نیازی می‌شود اما موجودات چنین نیستند و پس از پیدایش نیز همچنان به خداوند نیازمند هستند.
- ۳۶ غلط (رابطه خداوند با موجودات (در بقا) تا حدی شبیه مولد برق با جریان برق است و از این جهت شبیه رابطه ساعت ساز و ساعت نیست.)
- ۳۷ صحیح
- ۳۸ صحیح
- ۳۹ صحیح
- ۴۰ صحیح
- ۴۱ صحیح
- ۴۲ صحیح
- ۴۳ غلط (ذهن آدمی توان و گنجایش فهم چیستی و ذات موضوعات محدود را دارد.)
- ۴۴ غلط (ذهن انسان توانایی درک چیستی خدا را ندارد، اما توانایی شناخت صفات او را دارد.)
- ۴۵ صحیح
- ۴۶ صحیح
- ۴۷ غلط (انسان نمی‌تواند به حقیقت خدا احاطه پیدا کند و ذاتش را بشناسد.)
- ۴۸ غلط (ذات خداوند نامحدود است و هیچ‌کس نمی‌تواند به ذات و حقیقت او شناخت و احاطه پیدا کند، حتی پیامبران و امامان.)
- ۴۹ غلط (هر پدیده‌ای به آفریننده نیازمند است، نه هر موجودی. زیرا اگر بگوییم هر موجودی به آفریننده نیاز دارد، تسلسل علل نامتناهی رخ می‌دهد که از نظر عقلی محال است.)
- ۵۰ صحیح
- ۵۱ نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد.
- ۵۲ پیدایش و بقا
- ۵۳ پدیده‌ها که وجودشان از خودش نیست برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد.
- ۵۴ پدیده، نیازمند است و نمی‌تواند هستی بخش باشد (هر چیز که وجودش از خودش باشد، هستی بخش است)
- ۵۵ در صورتی که وجودش از خودش باشد / پدیده نباشد / پدیدآورنده باشد.
- ۵۶ اجزای مصنوعات بشری را سازندگان آن‌ها به وجود نیاورده‌اند و خواص آن‌ها را نیز ایجاد نکرده‌اند اما خداوند هم اجزای جهان را به وجود آورده و هم خواص آن‌ها را ایجاد کرده است.
- ۵۷ پیدایش و بقا (در همه چیز و همه حال به خداوند نیازمند است.)
- ۵۸ آگاهی
- ۵۹ افزایش بندگی
- ۶۰ افزایش بندگی
- ۶۱ افزایش خودشناسی یا معرفت نفس
- ۶۲ معرفتی عمیق و والا است که در نگاه نخست، مشکل به نظر می‌آید، اما هدفی قابل دسترس است.
- ۶۳ دل آدمی به نور و صفای معرفت و شناخت رسیده باشد.
- ۶۴ اینکه می‌شود در هر چیزی خدا را مشاهده کرد و اوصافش را در آن دید که یک معرفت عمیق و والا است. یا اینکه هر چیزی در حد خودش تجلی خداست.

۱۱۵ | مقدمه اول: ما و این جهان پدیده‌هایی هستیم که وجود و هستی مان از خودمان نیست.

مقدمه دوم: موجوداتی که پدیده‌اند، نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که وجودش از خودش باشد و ذاتاً موجود باشد.

نتیجه: ما و این جهان در پدید آمدن و هست شدن به آفریننده‌ای نیازمندیم که سرچشمه هستی باشد.

۱۱۶ | پدیده‌هایی که وجودشان از خودشان نیست برای موجود شدن نیازمند پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد بلکه وجودش از خودش باشد.

۱۱۷ | آنان که با دقت و اندیشه به جهان هستی می‌نگرند، در هر چیزی خدا را مشاهده می‌کنند و علم و قدرت او را می‌بینند.

۱۱۸ | اگر اندکی دقت کنیم، درمی‌یابیم که یک تفاوت اساسی میان این دو رابطه وجود دارد. مسجد از مصالح ساختمانی تشکیل شده که هیچ کدام از آن‌ها را بنا به وجود نیآورده است بنا به اجزای ساختمان مسجد را پدید آورده و نه خواص آن اجزا را، کار بنا فقط جابه‌جایی مواد و چینش آن‌هاست اما خداوند خالق مصالح، خواص آن‌ها و حتی خالق خود بناست. براین اساس وجود و هستی بنا و نیز وجود مصالح و خواص آن‌ها، همه وابسته به خداست و خداوند هر لحظه اراده کند، آن‌ها از بین می‌روند و ساختمان متلاشی می‌گردد.

۱۱۹ | پدیده‌هایی که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد بلکه وجودش از خودش باشد، همان‌طور که چیزهایی که شیرین نیستند برای شیرین شدن نیازمند چیزی هستند که خودش شیرین باشد.

۱۲۰ | لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است و ما به دلیل محدود بودن ذهن خود نمی‌توانیم ذات امور نامحدود را تصور کنیم و چگونگی وجودشان را دریابیم مانند حقیقت خداوند.

۱۲۱ | هر کدام از ما بر اساس فطرت خویش، خدا را می‌یابیم و حضورش را درک می‌کنیم به روشنی می‌دانیم که در جهانی زندگی می‌کنیم که آفریننده‌ای حکیم آن را هدایت و پشتیبانی می‌کند و به موجودات و مخلوقات مدد می‌رساند.

۱۲۲ | انسان‌های آگاه دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می‌کنند و خود را نیازمند عنايات پیوسته او می‌دانند. هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیش تر شود، نیاز به او را بیش تر احساس و عجز و بندگی خود را بیش تر ابراز می‌کند.

۱۲۳ | انسان‌های ناآگاه نسبت به نیاز دائمی انسان به خداوند، بی‌توجه‌اند؛ اما انسان‌های آگاه دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می‌کنند و خود را نیازمند عنايات پیوسته او می‌دانند؛ هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیشتر شود، نیاز به او را بیشتر احساس و ناتوانی و بندگی خود را بیشتر ابراز می‌کند.

۱۲۴ | یعنی تمام موجودات، وجود خود را از او می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می‌گذارند و وجودشان به وجود او وابسته است.

۱۲۵ | نور آن چیزی است که خودش پیدا و آشکار است و سبب پیدایی و آشکار شدن چیزهای دیگر نیز می‌شود. خداوند نور هستی است؛ یعنی تمام موجودات وجود خود را از او می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می‌گذارند و وجودشان به وجود او وابسته است. به همین جهت در قرآن کریم رابطه خداوند با جهان با اصطلاح «نور» بیان شده است.

۶۵ | اگر قدم پیش گذاریم و با عزم و تصمیم قوی حرکت کنیم.

۶۶ | همه اشیا پدیده‌هایی هستند که حتماً علت و خالق آن‌ها را به وجود آورده است. (پیدایش)

۶۷ | در صورتی که خودش ذاتاً موجود باشد.

۶۸ | تفکر درباره نیازمند بودن جهان در پیدایش خود، به آفریننده و خالق فکر کردن درباره آغاز و پایان هستی

۷۰ | یعنی تمام موجودات وجود خود را از او می‌گیرند، به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می‌گذارند.

۷۱ | انسان به دلیل محدود بودن ذهن، نمی‌تواند ذات نامحدود خداوند را تصور کند.

۷۲ | زیرا نمی‌توانیم ذات و چیستی خدای نامحدود را دریابیم.

۷۳ | پاکی و صفای قلب

۷۴ | اگر قدم به پیش گذارد و با عزم و تصمیم قوی حرکت کند.

۷۵ | احاطه و دسترسی به آن

۷۶ | هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیش تر شود، نیاز به او را بیش تر احساس و ناتوانی و بندگی خود را بیش تر ابراز می‌کند.

۷۷ | مرحله پیدایش

۷۸ | موجودات دائماً با زبان حال خود به پیشگاه خداوند عرض نیاز می‌کنند.

۷۹ | دیدن به وسیله قلب و ملاقات با خدا

۸۰ | گزینه ۱

۸۱ | گزینه ۲

۸۳ | گزینه ۲

۸۵ | گزینه ۱

۸۷ | گزینه ۲

۸۹ | گزینه ۱

۹۱ | گزینه ۲

۹۳ | گزینه ۱

۹۵ | گزینه ۱

۹۷ | گزینه ۲

۹۹ | گزینه ۱

۱۰۱ | گزینه ۲

۱۰۳ | گزینه ۳

۱۰۵ | گزینه ۱

۱۰۷ | ۳ (آ) ۴ (ب) ۱ (پ) ۲ (ت) ۶ (ث)

۱۰۸ | ۲ (آ) ۵ (ب) ۳ (پ) ۴ (ت)

۱۰۹ | موجودی که وجودش از خودش نبوده و نیست.

۱۱۰ | چیزی است که خودش پیدا و آشکار است و سبب پیدایی و آشکار شدن چیزهای دیگر نیز می‌شود.

۱۱۱ | این که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، معرفتی عمیق و والاست.

۱۱۲ | موضوعاتی که ذهن ما گنجایش درک آن‌ها را دارد.

۱۱۳ | موضوعاتی که ذهن ما توان گنجایش فهم چیستی و ذات آن‌ها را ندارد.

۱۱۴ | یعنی اینکه سلسله علت و معلول‌ها تا بی‌نهایت ادامه یابد و به علتی نخستین ختم نشود و این مطلب از نظر عقلی محال است.

۱۲۶ | این موضوعات دو دسته‌اند: الف) دسته اول موضوعاتی هستند که در محدوده شناخت ما قرار می‌گیرند و ذهن ما توان و گنجایش فهم چیستی و ذات آن‌ها را دارد مانند گیاهان، حیوان‌ها، ستارگان و کیهانشان‌ها ب) دسته دوم موضوعاتی هستند که نامحدودند و ذهن ما گنجایش درک آن‌ها را ندارد مانند شناخت ذات خداوند زیرا لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است و چون خداوند حقیقتی نامحدود دارد، در نتیجه ذهن ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند و ذاتش را شناسایی نماید.

۱۲۸ | لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است؛ از آن‌جا که ذات خداوند حقیقتی نامحدود و ذهن انسان‌ها محدود است، بنابراین ما نمی‌توانیم به ذات او احاطه پیدا کرده و او را بشناسیم. ۱۲۹ | خیر، زیرا چشم ساختار مادی و جسمانی دارد و فقط از اشیای می‌تواند عکس‌برداری کند آن هم اشیایی که طیف نوری قابل درک برای چشم را منعکس می‌کنند.

۱۳۰ | نوعی از دیدن وجود دارد که نه تنها امکان‌پذیر است، بلکه از برترین هدف‌های زندگی است و هرکس باید برای رسیدن به چنین دیدنی تلاش کند. این مرتبه دیدن به وسیله قلب و ملاقات با خداست. ۱۳۱ | خداوند را نه تنها در این دنیا نمی‌توان با چشم مادی دید، بلکه در آخرت نیز نمی‌توان او را با این چشم مشاهده کرد.

۱۳۲ | رؤیت خداوند با چشم غیرممکن است، زیرا چشم ساختار مادی و جسمانی دارد و فقط از اشیای می‌تواند عکس‌برداری کند؛ آن هم اشیایی که طیف نوری قابل درک برای چشم را منعکس کنند. مثلاً چشم ما نورهای مادون قرمز و ماورای بنفش را نمی‌بیند. بنابراین، چشم حتی توانایی دیدن همه اشیای مادی را هم ندارد؛ چه برسد به موجودات غیرمادی (مانند فرشتگان) و از این بالاتر به وجود مقدس خداوند که هیچ شکل و تصویری و هیچ طول و عرض و ارتفاعی ندارد. ۱۳۳ | زیرا امکان ندارد که سلسله علت و معلول‌ها تا بی‌نهایت ادامه یابد و به علتی نخستین ختم نشود، و این مطلب از نظر عقلی محال است.

۱۳۴ | آ) نیازمندی جهان به خدا در پیدایش (ب) گزینه ۱

(پ) درباره آغاز و پایان این هستی پهنار

۱۳۵ | آ) نیازمندی جهان به خدا در بقا

(ب) اول: بنا‌اجزای عمارت را به وجود نیاورده است و کار او فقط جابه‌جا کردن مصالح و چینش آن‌ها است. اما خداوند خالق مصالح و خواص آن و حتی خالق خود بنّاست. دوم: عمارت با ساخته شدن از بنا بی‌نیاز می‌شود اما موجودات چنین نیستند و پس از پیدایش نیز هم چنان، مانند لحظه نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند.

۱۳۶ | آ) تفاوت در این است که نورهای معمولی منشأ مادی دارند اما خداوند از نورهایی نیست که از اجسام ناشی می‌شوند، یعنی منشأ مادی دارند. شباهت در این است که نور آن چیزی است که خودش پیدا و آشکار است و سبب پیدایی و آشکار شدن چیزهای دیگر نیز می‌شود. (ب) یعنی تمام موجودات وجود خود را از خدا می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می‌گذارند و وجودشان به وجود او وابسته است.

۱۳۷ | آ) علم و قدرت الهی

(ب) معرفت عمیق و والا که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند.

۱۳۸ | گزینه ۱

۱۳۹ | برای یک لحظه هم، لطف و رحمت خاصش را از او نگیرد و او را به حال خود واگذار نکند.

۱۴۰ | غلط (مفهوم بیت «خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آب‌دهی» بیانگر مقدمه دوم استدلال نیازمندی جهان به خدا در پیدایش است؛ یعنی پدیده‌ها که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد).

۱۴۱ | غلط (طبق آیه «الله نور السموات و الارض...»، هر چیزی در جهان تجلی صفات خداوند و آیات الهی است.)

۱۴۲ | صحیح

۱۴۳ | افزایش خودشناسی - افزایش بندگی

۱۴۴ | اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت او

۱۴۵ | دقت و اندیشه در نگرستن به جهان هستی (تفکر دقیق)

۱۴۶ | گزینه ۲ | ۱۴۷ | گزینه ۲

۱۴۸ | گزینه ۳ | ۱۴۹ | گزینه ۲

۱۵۰ | گزینه ۱ | ۱۵۱ | گزینه ۲

۱۵۲ | آ) ۲ (ب) ۴ (پ) ۳ (ت) ۱

۱۵۳ | ما و همه پدیده‌های جهان، در پدیدآمدن و هست شدن خود به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد. این وجود برتر و متعالی «خدا» نامیده می‌شود.

۱۵۴ | تفاوت: خداوند از نورهایی نیست که از اجسام ناشی می‌شوند، یعنی منشأ مادی دارند. (یا خدا نور هستی است و هستی‌بخش است، اما نورهای دیگر روشنی‌بخش هستند، نه هستی‌بخش.) شباهت: نور آن چیزی است که خودش پیدا و آشکار است و سبب پیدایی و آشکار شدن چیزهای دیگر نیز می‌شود.

۱۵۵ | آ) موضوعات محدود

(ب) نادرست - زیرا لازمه شناخت هر چیزی، احاطه و دسترسی به آن است. خداوند حقیقتی نامحدود دارد؛ در نتیجه ذهن محدود ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند و ذاتش را شناسایی نماید.

۱۵۶ | درک بیشتر فقر و نیاز

یگانه بی‌همتا

درس ۲

۱۵۷ | توحید در خالقیت | ۱۵۸ | توحید در مالکیت

۱۵۹ | آ) توحید در مالکیت

(ب) از آنجا که خداوند تنها خالق جهان است، پس تنها مالک آن نیز هست؛ زیرا هرکس که چیزی را پدید آورد، مالک آن است.

۱۶۰ | توحید در ولایت | ۱۶۱ | توحید در ربوبیت

۱۶۲ | توحید در خالقیت | ۱۶۳ | توحید در مالکیت

۱۶۴ | توحید در ولایت | ۱۶۵ | توحید در ولایت

۱۶۶ | توحید در ربوبیت | ۱۶۷ | توحید در ربوبیت

۱۶۸ | شرک در خالقیت | ۱۶۹ | شرک در ولایت

۱۷۰ | شرک در ربوبیت | ۱۷۱ | شرک در مالکیت

۱۷۲ | بگو خدا آفریننده هر چیزی است.

۱۷۳ | آن چه در آسمان‌ها و آن چه در زمین است، از آن خداست.

۱۷۴ | آن‌ها هیچ ولی [سرپرستی] جزا ندارند و او در فرمانروایی خویش کسی را شریک نمی‌سازد.